

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

RADHA BAČURINA

Radovski govor v filmu *Vrnitev Lojza Maškute iz Amerike*

Magistrsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Vera Smole

Drugostopenjski dvodisciplinarni magistrski
študijski program *Slovenistika*

Ljubljana, 2017

ZAHVALA

Za vso strokovno pomoč in napotke pri nastanku magistrskega dela se iskreno zahvaljujem mentorici, redni profesorici dr. Veri Smole. Iskreno se zahvaljujem tudi Renati Bajuk in Jožetu Matekoviču ter celotni gledališki skupini Radovica in vsem ostalim, ki ste na kakršen koli način sodelovali pri nastanku tega magistrskega dela.

Posebna zahvala pa gre predvsem družini, Samu in najbližjim ter prijateljem za vso podporo in spodbude v času študija. Hvala vam za vse.

Izvleček

Magistrsko delo predstavlja radovski govor v filmu *Vrnitev Lojza Maškute iz Amerike*. Prvi del magistrskega dela je namenjen predvsem splošni predstavitvi kraja, vasi Radovica, in Bele krajine – regije, v kateri se nahaja. V drugem delu je najprej na kratko predstavljeno belokranjsko narečje na splošno, v nadaljevanju pa je predstavljen radovski govor in njegove značilnosti: samoglasniški in soglasniški sistem ter posebnosti govora na oblikoslovni, besedni in skladenjski ravni. V tretjem delu sledi opis izbranega vira narečnega gradiva, predstavljeni so tudi nekateri zapisani izseki oziroma odlomki iz filma.

Ključne besede: Radovica, Bela krajina, belokranjsko narečje, govor

Abstract

Speech of Radovica in the movie »The return of Lojz Maškuta from America«

Master's thesis presents the speech of Radovica in the movie called »The return of Lojz Maškuta from America«. The first part of the master's thesis is intended mainly for general presentation of the place, village Radovica, and Bela krajina – the region in which Radovica is located. In the second part, there is briefly presented dialect of Bela krajina. In the following part, we present the speech of Radovica and its characteristics: the vowel and consonantal system and the special features of the speech at the morphological, verbal and syntactic level. In the third part is a description of the selected source of dialect material and some of the written down sections or fragments from the movie are presented.

Key words: Radovica, Bela krajina, dialect of Bela krajina, speech

KAZALO

1 UVOD	9
2 BELA KRAJINA	11
2.1 Geografske značilnosti	11
2.2 Področje kulture.....	12
3 RADOVICA.....	15
4 BELOKRANJSKO NAREČJE	17
5 RADOVSKI GOVOR	19
5.1 Glasoslovje	19
5.1.1 Vokalizem	19
5.1.2 Konzonantizem	23
5.2 Naglas	25
5.3 Oblikoslovje.....	25
5.4 Leksika.....	26
5.5 Skladnja	29
6 <i>VRNITEV LOJZA MAŠKUTE IZ AMERIKE</i>	31
6.1 Besedila	32
7 SKLEP.....	53
8 SEZNAM NEKATERIH UPORABLJENIH TRANSKRIPCISKIH ZNAKOV	55
9 VIRI IN LITERATURA	57

1 UVOD

V pričujočem magistrskem delu bomo predstavili radovski govor. Radovica je naselje, ki se nahaja v jugovzhodni Sloveniji, natančneje v severnem delu Bele krajine, tik ob meji s sosednjo Hrvaško. Radovski govor spada v severnobelokranjsko narečje; v osnovi je dolenjščina, vendar ne pozna tonemskih nasprotij.

Prvi del magistrskega dela je namenjen predvsem splošni predstavitvi kraja, vasi Radovica, in regije, v kateri se nahaja. V drugem delu je predstavljen radovski govor, njegove posebnosti ter samoglasniški in soglasniški sistem. V tretjem delu sledi opis izbranega vira narečnega gradiva, predstavljeni so tudi nekateri zapisani izseki iz filma oziroma odlomki.

Govor Radovice in njegove posebnosti smo opazovali v igranem filmu *Vrnitev Lojza Maškute iz Amerike*. Izvirno je delo nastalo kot gledališka igra z istoimenskim naslovom, na odru pa so ji življenje vdahnili člani gledališke skupine iz Radovice. Predstava je doživela številne ponovitve, kasneje pa so posneli tudi film. Za filmsko obliko smo se odločili predvsem zaradi drugačnosti oziroma posebnosti vira, hkrati pa ta oblika še vedno predstavlja narečno gradivo. V filmu je sicer tudi nekaj situacij, prizorov, v katerih gre za stik oziroma pogovor z govornici drugih narečij ali socialnih zvrsti, ki ne govorijo v radovskem govoru, kar je v izbranih zapisanih odlomkih v magistrskem delu ustrezno označeno (zapisano v poševni pisavi); sem sodijo npr. govor Marjance, govor gospoda iz Žumberka (kraja na Hrvaškem), s katerim se Lojz pogovarja v enem od prizorov, govor medicinske sestre in zdravnika itd. Deli oziroma izseki iz filma, ki niso govorjeni v radovskem govoru, niso bili upoštevani pri analizi gradiva. Pri analizi so bili tako upoštevani zgolj tisti deli, ki so govorjeni v radovskem govoru.

Narečno gradivo, v našem primeru gre za izbrane odlomke iz filma, je zapisano s pomočjo vnašalnega sistema ZRCola.¹ Program omogoča znanstveni zapis narečnega gradiva v posebni transkripciji.

Na podlagi pridobljenega gradiva in analize smo poskusili predstaviti glasoslovne, oblikoslovne, leksikalne in skladske posebnosti radovskega govora.

---

¹ Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://zrcola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil Peter Weiss.

2 BELA KRAJINA

2.1 Geografske značilnosti

Bela krajina je pokrajina v jugovzhodni Sloveniji, ki se razprostira med hribovjem Gorjanci, Kočevskim rogom in reko Kolpo, ki hkrati predstavlja mejo med Slovenijo in Hrvaško. Poleg Kolpe, ki je največji vodotok na tem področju, se po Beli krajini vijejo še Lahinja, Dobljica in Krupa. Poimenovanje pokrajine povezujemo z brezami in tradicionalnimi belimi nošami, ki so tako značilne za ta del Slovenije.

Geomorfološko je Bela krajina posebno področje, saj se tukaj stikata dinarski visoki in belokranjski plitvi kras. Na zahodu se Bela krajina dotika visokih kraških planot Kočevskega Roga s Poljansko goro, na severovzhodu pa Gorjancev. Večji del pokrajine se razprostira na nizki kraški planoti, ki se nadaljuje do Plitvičkih jezer na Hrvaškem (Kure 2004: 7). Kraški svet na tem območju je zelo razgiban, poln številnih kraških pojavov, kot so vrtače, brezna, jame itd. V belokranjskih podzemnih kraških vodah prebiva edinstvena živalska vrsta, sorodnik človeške ribice, črni močeril. Najvišji vrh je Mirna gora (1048 m). V Beli krajini pa so tudi nekraški predeli; eden takšnih je na primer gričevje v okolici Drašičev (severovzhodno od Metlike), pa tudi z gozdnato področje kanižarske kadunje, kjer so nastali sloji rjavega premoga in kjer je 150 let deloval premogovnik v Kanižarici (Prav tam).

Gozdovi pokrivajo polovico pokrajine. Za to področje pa so značilni tudi steljniki, bele breze in orlove praproti, ki pokrajini dajejo značilno podobo. Na dobršnem delu področja razprostirajo številni vinogradi, saj ugodna lega in podnebne razmere omogočajo uspevanje vinske trte in s tem povezano vinogradništvo. Na tem področju pridelujejo in predelujejo grozdje za vrhunska vina, tako mirna kot peneča.

Na območju Bele krajine, ki predstavlja nekaj manj kot 3 % površja (595 km²), so tri večja mesta, in sicer Črnomelj, Metlika in Semič, ki hkrati predstavljajo tri belokranjske občine. Največji kraj je Črnomelj, sledita mu Metlika in Semič. Poleg teh mest so večja gospodarska in kulturna središča še Vinica, Adlešiči, Dragatuš, Stari trg, Suhor in Gradac.

V primerjavi s preostalo Slovenijo je Bela krajina redkeje naseljena (45 prebivalcev na km²), tudi stopnja urbanizacije je manjša od republiškega povprečja (Kure 2004: 8).

Kljub določeni odmaknjenosti številna odkritja kažejo in potrjujejo zanimivo zgodovinsko preteklost: prazgodovinska grobišča v Črnomlju, ki pričajo o urejeni naselbini, ki je imela trgovske stike celo z Orientom; priseljevanja z današnje Hrvaške v 6. stoletju; politična in kulturna navezanost tega področja na Hrvaško do 12. stoletja; obdobje fevdalizma in številni turški vpadi v 15. in 16. stoletju; požari in kuga; v 19. stoletju ponovni razvoj obrti na eni in množično izseljevanje na drugi strani; v času druge svetovne vojne, ko je bilo po italijanski okupaciji tu osvobojeno ozemlje, kjer so delovale glavne partizanske politične in kulturne ustanove, je bila Bela krajina politično in kulturno središče Slovenije itd. (Kure 2004: 9–10).

Skozi zgodovino so tudi Belo krajino spremljali številni vzponi in padci, vendar je kljub odmaknjenosti in ostalim dejavnikom doživela razvoj na vseh področjih in je še vedno (skriti) biser Slovenije. Nedavno je Bela krajina postala ena od dobitnikov znamke kakovosti Slovenia Green Destination – Zelene slovenske destinacije.²

2.2 Področje kulture

Beli krajini poleg prej omenjenih belih brez, steljnikov, vinogradov, zanimive zgodovinske preteklosti njeno značilno podobo pridajajo tudi bele narodne noše, bogato kulturno oziroma folklorno izročilo in s tem povezane številne prireditve in dogodki.

Jurjevo je bilo nekoč eden najpomembnejših praznikov; predstavljalo je nekakšno »letno mejo«, ko se konča zima in nastopi pomlad. Ljudje so spomladi izkazali čast naravi, od katere so bili življenjsko odvisni. Zeleni Jurij naj bi prinašal ponovno rast; to je bil tudi pastirski praznik. Lik Zelenega Jurija se je do današnjih dni ohranil v Beli krajini, kjer se starodavno izročilo, povezano z njim, že od leta 1964 nadaljuje s prireditvijo Jurjevanje v Črnomlju (Kure 2004: 11).

Poleg Jurjevanja, ki je kulturno in folklorno obarvana, ima Bela krajina tudi sicer bogato kulturno izročilo, ki ga ohranjajo folklorne skupine. Te že mnoga leta združujejo in povezujejo mlajšo in starejšo generacijo ter s predajanjem iz generacije v generacijo ohranjajo bogato folklorno izročilo – plese, pesmi, obredja, različne igre itd. Najbolj prepoznavna

---

² Vir: Bela krajina slovenska zelena destinacija (<http://www.ric-belakrajina.si/sl/zelena-shema>).

belokranjska noša je bele barve, narejena iz lanenega platna, ki se od kraja do kraja malo spreminja; poleg te poznamo v Beli krajini še poljansko in bojansko nošo.

Področje Bele krajine je že od nekdaj vinorodna dežela; tradicije, povezane z vinom, pa se nadaljujejo na prireditvah martinovanje v Črnomlju in Vinska vigred v Metliki, Festival modre frankinje idr.

Kulturna dediščina (in s tem dogajanje) je v precejšnji meri povezana in izvira iz preteklosti, folklore in zgodovine, marsikaj pa se dogaja v koraku s časom – tu velja omeniti predvsem delo in prizadevanja mladih in aktivnih Belokranjk in Belokranjcev, pod okriljem katerih nastanejo številne kulturne prireditve, dogodki in delavnice in ki kulturnemu dogajanju dodajajo poseben pečat.

Pred 19. stoletjem na območju Bele krajine »ni bilo pomembnejših ustanov, ki bi spodbujale kulturni razvoj«; šele v drugi polovici 19. stoletja so se pojavila prva bralna društva in čitalnice (leta 1865 je bila v Metliki ustanovljena »prva narodna čitalnica na širšem Dolenjskem«, leta 1868 pa je bila ustanovljena čitalnica v Črnomlju), kar je spodbudilo razvoj na področju kulture (Kure 2004: 11). »Živahna kulturna dejavnost se je vse do druge svetovne vojne razvijala tudi v okviru gasilskih društev, Družbe svetega Cirila in Metoda, Sokola, Orla in tako naprej« (prav tam).

Iz Bele krajine prihajajo ali pa so tam živeli in ustvarjali številni znani in pomembni posamezniki; če naštejemo samo nekaj imen: Oton Župančič, Lojze Krakar, Miran Jarc, Alojz Gangl, Jože Dular in mnogi drugi.

3 RADOVICA

Radovica je naselje, ki leži v severnem delu Bele krajine ob slovensko-hrvaški meji in spada v občino Metlika. Oddaljena je slabih deset kilometrov od Metlike in se razprostira na približno 390 m nadmorske višine. Dostopna je po cesti iz smeri Metlike ali Bušinja vasi.³ Krajevna skupnost Radovica združuje štiri vasi: Radovico, Bojanjo vas, Krašnji vrh in Radoše. Območje, na katerem se razprostira kraj, je gričevnato. Veliko je tudi gozdnatih in poljedelskih površin ter travnikov. Na tem področju raste vinska trta; ugodne podnebne razmere (toplo podnebje in zmerna količin padavin) in lega omogočajo vinogradništvo. Kot zanimivost v povezavi z vinom lahko omenimo požar, ki je leta 1890 prizadel Radovico. V radovski župnijski kroniki so zapisali, da je požar številnim gospodarjem uničil njihova poslopja in pridelke. Zaradi primanjkovanja vode in hitrega širjenja ognja pa so požar gasili z vinom.

V neposredni bližini Radovice se nahaja tudi kraška jama Vuzelnica, stranski rov katere naj bi vodil do radovske cerkve. Med izkopavanji so našli velike kosti, za katere se je ugotovilo, da gre za približno 27.000 let stare kosti jamskega medveda. Do sedaj je to prva potrjena tovrstna najdba na področju Bele krajine.⁴

---

³ Vir: Sever, Bela in Ternar, Jože (ur.). *Dolenjska, Bela krajina A–Ž. Priročnik za popotnika in poslovnega človeka*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1995.

⁴ Vir: <http://bistrabuca.si/jamski-medved/>.

4 BELOKRANJSKO NAREČJE

Narečne posebnosti in raznolikost belokranjskih govorov je oblikovala geografska lega, naselitvena raznolikost ter politična, socialna in kulturna zgodovina. To ozemlje je šele po 13. stoletju prišlo pod slovenski vpliv na političnem, kulturnem in jezikovnem področju; pred tem časom je bila Bela krajina v kulturnem, političnem in prometnem pogledu hrvaška dežela. Vpliv geografske lege Bele krajine onkraj Gorjancev in Kočevskega roga je bilo čutiti tudi kasneje – po naselitvi Nemcev na Kočevskem so se pretrgale vezi z dolenjščino v okolici Ribnice, hkrati pa so vezi na drugi strani Gorjancev ostale močne vse do današnjega časa. Na današnjo jezikovno podobo Bele krajine sta odločilno vplivali 15. in 16. stoletje; za to obdobje so značilni številni turški vpadi v Bosno, Liko, Dalmacijo in Slovenijo, kar je povzročilo spremembo sestava prebivalstva na tem območju – avtohtono, »slovenizirano belokranjsko prebivalstvo« se je začelo umikati proti severu, na izpraznjena področja pa so se zatekli begunci iz prej omenjenih krajev (Logar 1996: 79).

Logar (1996: 79) govore današnje Bele krajine razdeli v tri skupine:

1. čisti ali vsaj pretežno slovenski govori,
2. mešani slovensko-hrvaški govori in
3. čisto hrvaški oziroma srbski govori.

Čisti ali vsaj pretežno slovenski govori so značilni za severni del Bele krajine (v Semiču in okolici, Črnomlju in okolici ter v Metliki in okolici); na jugu ti govori segajo do črte od Jelševnika pri Dobličah do Krasinca pri Podzemlju. Območje mešanih slovensko-hrvaških govorov pa se začinja od zgoraj omenjene črte Jelševnik–Krasinec. Čisto hrvaški ali srbski govori pa so se ohranili predvsem v Bojancih in vaseh, kjer živijo pravoslavni priseljenci, Miličih, Paunovičih in Marindolu (prav tam).

V grobem se torej belokranjsko narečje deli na **severne** in **južne belokranjske govore**.

a) Severnobelokranjsko narečje je v osnovi dolenjščina, vendar ne pozna tonemskih nasprotij. Diftong *eĭ* (< ě) se je, za razliko od siceršnjega dolenjskega refleksa, tukaj monoftongiziral v *ę*: (npr. z'vę:zda, m'lę:ko). Tudi v teh govorih je prisotna moderna vokalna redukcija zlasti visokih samoglasnikov – npr. *i* in *u* sta se reducirala v *ę*, *a* pa pogosto v *ǣ*.

Za severnobelokranjske govore so značilni naglasni umiki, ki jih dolenjščina sicer ne pozna:

1. naglasni umik kratkega padajočega naglasa s končnega na predzadnji zlog oz. umik naglasa na prednaglasni polglasnik: npr. məglà > məgla;
2. naglasni umik dolgega padajočega naglasa s končnega na predzadnji zlog oz. umik dolgega dolgega cirkumflektiranega naglasa, npr. zlatô > zlato, okô > oko;
3. tudi tukaj gre za umik dolgega padajočega naglasa s končnega na predzadnji zlog oz. v tem primeru za umik s prvotno akutiranih končnih dolžin, npr. kováč > kòvač.

b) Južnobelokranjsko narečje predstavlja mešane slovensko-hrvaške govore ali čiste srbske ali hrvaške govore; v teh govorih gre za preplet slovenskih in srbsko-hrvaškočakavskih jezikovnih elementov v enoten jezikovni organizem.

V naglasno-intonacijskem smislu južnobelokranjsko narečje ni enotno. Tonemsko razlikovanje poznajo zgolj v pasu Dobliče–Dragatuš–Vinica in v Poljanski dolini. Vse ostalo področje, podobno kot v severnobelokranjskem narečju, tonemskih nasprotij ne pozna. Zanimivo je tudi, da dobliško-dragatuško področje ne pozna naglasnega umika živím > 'živim, ki je sicer značilen za vse belokranjske govore.

5 RADOVSKI GOVOR

Radovski govor spada v skupino severnobelokranjskih narečij, ki se govorijo do črte Dobljče–Črnomelj–Podzemelj. Govor ne pozna tonemskih nasprotij, zdi se, da tudi kolikostna nasprotja izgubljajo fonemsko vrednost. V osnovi gre, kot je sicer značilno za severnobelokranjske govore, za dolenjščino, zato je tudi razvoj dolgega vokalizma podoben doljenjskemu. Za razliko od doljenjske in t. i. šokarske govornice v okolici Semiča in Črnomlja radovski govor nima diftongov, temveč ima same monoftonge, in sicer e:, o:, a:, i: in u: (s'vɛ:ča, 'mɔ:kɑ, 'kɔ:sa).

5.1 Glasoslovje

5.1.1 Vokalizem

Dolgi naglašeni vokalizem

i:	u:
e:	o:
e:	o:
a:	

- Vsi dolgi samoglasniki se govorijo v vseh besednih zlogih.
- Samoglasnik *u* se razmeroma redko pojavlja na prvem mestu v besedi, saj se je pred začetnim *u*- razvil protetični *v*- ('vu:ra, 'vu:xo – 'vu:ši) ali pa ga nadomesti *f*- oz. *v*- (ugani – v'ga:ni, usedi se – f'sɛ:di se, umazan – v'ma:zan).
- Dolgi naglašeni *a* se pred -j lahko spremeni oziroma reducira v *e* ('de:j, z'de:j, 'rɛ:jši).

V filmu smo zasledili naslednje primere besed z **dolgimi naglašenimi samoglasniki**.

i: ← stalno dolgi in staroakutirani i: v nezadnjem besednem zlogu ('xi:ša, 'xi:tro, 'ni:maš, 'ni:va, 'zi:ma, 'vi:dŕ, is'pi:rat, b'ri:gajo, p'ri:dę, ni:si, 'ti:, ', ob'ri:sat, 'si:ne)

← jat ('di:ca)

← iz i po mladem naglasnem umiku ('i:grali, 'ži:vəŕ, 'i:maš)

u: ← stalno dolgi in staroakutirani u: v nezadnjem besednem zlogu ('du:ša, 'su:kńa, g'ru:nt, 'cu:ńę, 'ču:jěš,)

← cirkumfektirani o: ('nu:č, 'du:.)

← zlogotvorni ŕ: ('du:go)

← iz u po mladem umiku naglasa ('du:ma)

V besedah: 'mu:jiga, 'svu:jiga.

ę: ← stalno dolgi in staroakutirani ę: v nezadnjem besednem zlogu (je po'vę:dal, 'lę:s, 'cę:sta, s'vę:tijo, 'dę:laj, 'ne:-bi 'vę:rvaŕ, v'lę:če, 'lę:tos, odk'lę:njena, je 'rę:šəŕ)

← stalno dolgi in staroakutirani ę: v nezadnjem besednem zlogu (s'rę:čno)

V prevzetih besedah: 'vę:liš, 'žę:gnano.

o: ← stalno dolgi in staroakutirani ŕ ('mọ:čte (vel. molčite), 'mọ:če (vel. molči), 'vọk)

← cirkumfektirani o ('bọ:k, 'bọ:kdaj, 'bọ:gme)

← novoakutirani o (p'rọ:sim)

← nosnik o: ('nọ:tər)

← iz ojevskih glasov po mladem umiku naglasa ('o:bọd'vę:, 'pọ:znam, pę'pọ:znal, 'pọ:štęnja, za'kọ:pani)

e: ← umično naglašeni e (o'že:nəł, 'te:be, n'je:ga, 'me:ne, 'e:na, 'je:niga, 'ze:mli)

← po mladem umiku naglasa (poš'te:njak, 'ne:-bi, 'ne:-znate, 'se:-li, 'me:jaši, 'še:nico)

o: ← umično naglašeni o ('do:bro, 'ko:paj) in iz nosnika q v besedah na 'ro:ki, 'moški

← po mladem umiku naglasa (p'ro:dal, na'ko:pala, 'zo:bi, 'po:znał, 'o:dzat, 'po:brat, o'ko:pała, pre'ko:pat, 'po:glej, go'vo:ri, 'po:šten, do 'po:mladi)

V besedi 'čo:, ki je najverjetneje prevzeta beseda iz hrvaščine.

a: ← stalno dolgi in staroakutirani a v nezadnjem besednem zlogu (p'ra:viš, g'ra:bit, v'ma:zan, g'la:v, x'la:če, 'sa:m, o'ka:pa, 'Ra:dovica, v'ra:ta, 'na:šļ)

← cirkumflektirani in novoakutirani polglasnik v nezadnjem besednem zlogu ('da:n, 'va:s, 'ma:ša)

← po mladem umiku naglasa ('ka:ko)

V prevzetih besedah: š'pa:raj, s'ta:ni.

r: v besedah 'mř:šaf.

Kratki vokalizem (naglašeni in nenaglašeni)

i

u

ę / e

o / o

ə

a

– Poleg omenjenih samoglasnikov sem spadajo tudi silabemi, zlogotvorni *l* in *r* (ʎ, ʎ̥, ʎ̥), npr. v besedah pre'črtnjača,.

– Kratki naglašeni in nenaglašeni samoglasniki, razen *a*, se govorijo v vseh besednih zlogih.

– V primerjavi z dolgimi naglašeni samoglasniki je kratkih naglašeni samoglasnikov veliko manj; med kratkimi naglašeni samoglasniki je največ primerov z naglašenim polglasnikom.

– Naglašeni *a* se pojavlja v položaju pred *r* po onemitvi *i*-ja za njim ('pəršʎ) in iz *i*-ja ('bəlɔ) po mladem umiku naglasa.

– *a* ni možen v samem začetku besede.

– Pri nenaglašeni samoglasnikih lahko v izglasju opazujemo različne tipe glasovnih sprememb, ki se razlikujejo od knjižne slovenščine. Pojav različnih oblik moderne vokalne redukcije je najpogostejši v zadnjem zlogu. Ob pregledu gradiva pa lahko sklepamo, da do redukcij (zlasti kadar gre za večzložno besedo) v nekaterih primerih najverjetneje prihaja tudi zaradi umika naglasa s konca proti začetku besede.

e ← *a* pred *-j* po preglasu ('na:zej, 'za:kej)

ɛ/e ← *-i* (v 'ja:mɛ, 'ne:-be, p'ri:dɛ)

i ← nosni *e*, *č*, etimološki *e* ('de:sit, p're:vič, 'ne:-smim, 'po:vim, 'va:šiga, 'lɛ:piga)

ə ← *i* (po'sa:dəla, o'že:nəʎ, 'ra:bəla, 'xo:dəhi)

ə ← *ě* ('i:məla, 'ži:vəʎ)

∅ ← *i* (isko'ri:stla, pogo'vo:rla, dogo'vo:rla)

– V rodilniku množine samostalnikov moškega in srednjega spola je namesto knjižne *-ov* zaradi premene po zvonečnosti *-v* v *-f* končnica *-of/-oʃ* (č'lɛ:nkɔʃ, f'lɛ:kɔʃ) ali včasih *-uf* ('vo:gluʃ), *o* pa se oža v *o* in naprej v *u*.

– V dajalniku in mestniku ednine ženskega spola je namesto končnice *-i* končnica *-e/e* (k 'ma:še, pri p're:dige, o d'ru:ge vari'a:nte, v 'Me:rike, v 'l'ju:dske 'ze:mlje ...), enaka končnica je tudi pri samostalnikih moškega spola namesto *-u* (f st'ro:je, na 'fi:lmɛ).

– Zlogotvorni *ʎ* zasledimo samo v izglasju besede ('šʎ, 'pəršʎ, 'vi:dʎ, 're:kʎ).

Kratki naglašeni samoglasniki

V besedilu se pojavljajo kot dvojnice za dolge naglašene samoglasnike tudi kratki samoglasniki ('mi, 'ti, 'sukní, s'kup, z'dej, 'je, 'ne, g'rem, 'kej, 'čėš, 'se, b'lo, 'bok, 'čo, 'bək, 'moj, 'kaj, 'da, 'naš, 'daj, 'zakej).

Med kratkimi naglašeni samoglasniki je največ primerov z naglašnim polglasnikom ('səm, 'šəł, 'dənəs, 'pəršł, š'tərdesət, 'pəsi, 'səmo); njegova fonemska vrednost pa zaenkrat ni raziskana.

V filmu smo zasledili naslednje primere **kratkih nenaglašnih samoglasnikov**:

i – bi, 'vi:di, go'vo:rit, ist'ro:šł, nadi'sa:vljen, 'ne:-bi, 'su:kńi, v 'Me:riko

u – s 'ši:fum, 'da:mux,

(è)/e/e – v 'ja:mè, 'dò:bre, v 'ru:dnike, se, je, 'po:štēna, 'ne:-be, 'za:me, v 'Me:rike, pret, 'nė:kej, na š'po:rxęte, 'po:štēn, prę'po:znal, bręs, 'mo:rēm, p'ri:dę, 'lę:tę, sęz rę'vo:lvrōm,

ə – 'xo:dəli, səm, sęz, 'po:žərli, po'za:bəli, 'ta:məka, v'rę:dən, 'mi:nəło, p'ra:zən

o/ɔ – so, 'ka:ko, ot, smo, po'no:če, 'la:xko, z'bō:gōm, Maš'ku:tɔf, 'go:spōd, 'dò:brɔ

a – 'dę:laj, za, 'mę:ja, 'šę:stid'va:jst, napar'fu:mat

5.1.2 Konzonantizem

Zvočniki

j	l/ł	m	n	r	v
	í		ń		

– V govoru sta ohranjena palatalna í in ń ('ze:młi, naj'bu:ía; 'íu:kńa, k'ńo:f, ní:va, 'su:kńa) ter tudi velarni ł ('i:məł, 'ła:jala, f'se:ła, 'ma:ło, poło'vi:ca); ki se pred zadnjimi samoglasniki včasih premenjuje s srednjim l ('ła:jala, g'ła:dna, 'mo:gła, poło'vi:ca, 'pa:dalo, z aerop'la:nom,

g'ru:ntala...), trše oz. prav velarno pa se / lahko govori tudi pred sprednjimi samoglasniki ('vi:dli, g'li:šnim, f p'ļe:čix, g'ļe:daš, o'ku:fi, s'fi:ka, z'gi:nəfi).

Poleg ohranjenih palatalnih Í lahko v radovskem govoru opazimo nove narečne palatalne Í, npr. v besedah 'lu:kńa, na 'fi:Íme, pos'lu:šaj, par'ce:Íax, 'da:Íi, 'me:kÍi, po:kÍe itd.

– Zvočnik *v* se pred samoglasniki, zvočniki in zvenečimi nezvočniki izgovarja kot [v] (v 'Me:riko, več, 'ži:vijo, v'ļe:če, v're:dən, v'ra:ta), pred nezvенеčimi nezvočniki in na koncu besede oziroma v izglasju pa se izgovarja kot [f] (f'se, fp'ra:šam, 'mř:šaf, 'a:ruf, 'vo:gluf, p'ra:f, f 'ku:pici, f p'ļe:čix, f st'ro:je, f 'kõ:sen, č'ļe:nkõf, f'ļe:kõf), ki v vzglasju lahko onemi ('zel (vzel), 'se:glix (vseglih oz. vseeno)).

– V nekaterih primerih lahko opazujemo pojav protetičnih glasov, npr. 'je:den oz. do 'je:niga (eden oz. do enega), 'vu:ši (ušesa), 'vu:ra (ura) (primerjaj še g).

Nezvočniki

p	b	f
t	d	
k	g	x
s	z	c
š	ž	č

– Izgovor nezvočnikov je odvisen od njihovega položaja v besedi: zveneči se pred nezvенеčimi in v izglasju izgovarjajo kot nezveneči, pred samoglasniki, zvočniki in zvenečimi nezvočniki pa se izgovarjajo kot zveneči ('bo:k, v'rak – v'ra:ga, bręs, g'du:~'du:).

– V nekaterih primerih lahko pred samoglasniki ali zvočniki opazimo pojav protetičnih soglasnikov, npr. g'ma:šni (mašni), 'ga:li (ali), lahko pri pride do onemitve v težje izgovorljivih soglasniških sklopih: 'du:~g'du: (kdo).

– V nekaterih primerih v sklopu *-stn-* prihaja do onemitve *t* ('ma:sniga < mastnega).

5.2 Naglas

- Radovski govor ne pozna tonemskih nasprotij.
- Naglas je dinamičen, samoglasniki imajo pretežno dolg naglas, kratek je pogostejši na samoglasnikih, ki so naglašeni po mladem umiku naglasov ('V:, 'V) ali pa so tako v govoru zaradi različnih vzrokov naglašeni sicer dolgi samoglasniki.
- Dolgi in kratki naglašeni samoglasniki se pojavljajo v vseh besednih zlogih.
- Vedno naglašeni so samo dolgi samoglasniki; kratki samoglasniki so lahko naglašeni ali nenaglašeni.
- V govoru lahko opazujemo naglasne umike s končnega na predzadnji zlog, in sicer se umika stari cirkumfleks tipa zlatô > zlàto, okô > òko, vsak kratek naglas na zadnjem zlogu tipa mǎglà > mǎgla, prišèl > prišel in tudi dolgi akut tipa kováč > kòvač ('o:ko, 'o:či, 'zo:bi, 'ko:kuš, 'na:zej, 'za:kej, 'ži:vim, 'səmo ...).
- Pri zanikanju zlasti enozložnih glagolov se naglas premakne na nikalnico »ne«, npr. 'ne:-bom, 'ne:-bo, 'ne:-dam, 'ne:-znam.

5.3 Oblikoslovje

- Radovski govor (tako kot belokranjsko narečje na splošno) ne uporablja dvojine, in sicer prihaja do pluralizacije, včasih pa se za izražanje dvojine uporabljajo zaimki 'o:bod've:, 'mi:dva idr., kot je razvidno iz spodnjih primerov.

Primer iz filma 1: /.../ s'ram **vas** 'bəlo 'o:bod've:!'Ka:j **ste** 'za:to k 'ma:še š'le?

Primer iz filma 2: Po'mi:ri se, ' Ľo:jzina, 'to: boš več 'ju:tri 're:šəł. Nego z'dej:j, ki **smo** 'ta:ko 'sa:mę, be se ja 'ra:da s 'ta:bo 'ne:kej d'ru:gęga pogo'vo:rła i dogo'vo:rła, 'do:k **smo** 'sa:mi.

Primer iz filma 3: 'Ti: z'dej z'na:š, da səm ja v'do:va več preko 'de:sit 'le:t pa **bi** se 'mi:dva 'ła:xko 'ma:ło i d'ru:gač z'mę:nę.

- Predloga s/z sta ponavadi rabljena v kombinaciji obeh, gre za podvojitvev predloga (səz 'ła:djo, səz d'ru:gim, səz 'žę:gnano 'vo:do). Poleg tega pa je prisotno mehčanje pred palatalnima *l* in *n*, npr. v primerih 'səž-njo, b'rež-nje.

- Oblika osebnega zaimka za prvo osebo ednine »jaz« je v radovskem govoru »ja« (kot v hrvaščini in srbščini).

- Mestnik množine je prevzel funkcijo orodnika: pred dɛ'se:tix 'lɛ:tix.
- Pridevniki v roditeljski ednine in nadaljnjih sklonih imajo namesto -ega končnico -iga (po razvoju ě > i): 'va:šiga, 'lɛ:piga, 'go:līga 'mo:škiga, s'ta:riɡa, 'ma:sniga, s'la:tkiga.
- Pri stopnjevanju se v primerniku oblika pridevnika podaljšuje ne s –ši, ampak z oz. –lí (–lji), ali –ji: naj'bu:la 'najboljša', 'da:lí 'daljši', 'me:kli 'mehkejši', 'ši:rji 'širši'.
- Beseda »dan« se sklanja podobno kot v hrvaškem jeziku – 'da:n, 'da:na, 'da:nof ...
- Samostalniki srednjega spola se sklanjajo kot samostalniki moškega spola: d'va: 'lɛ:ta, d'va: 'mɛ:sta itd.
- Govor ima posebno obliko besede za glagol »hočem«, in sicer 'čo:.
- Govor ne uporablja dolge oblike nedoločnika na -ti, temveč je prisotna samo kratka oblika nedoločnika ('mɔ:rɛm se 'i:šej napar'fu:mat; 'mɔ:rɛm 'na:zej f 'kɔ:sen 'dɛ:t; 'mo:rem g'ra:bit).

5.4 Leksika

Ker se kraj nahaja tik ob slovensko-hrvaški državni meji in je na več ravneh v neposrednem stiku s hrvaškimi naselji in njihovimi prebivalci, so tudi v radovskem govoru prisotne besede oz. prvine iz hrvaškega oziroma srbohrvaškega jezika. Poleg prej omenjenega sklanjanja besede »dan« (dana, dani, danov ...), sem spadajo tudi oblika osebnega zaimka za prvo osebo ednine – »ja« namesto knjižnega »jaz«; glagol »znam« namesto slovenske ustreznice »vem«, predlog »i« za knjižni »in« itd.

Tudi v radovskem govoru se pojavljajo številni germanizmi, in sicer tako iz sodobne kot starejše nemščine, pa tudi iz bavarske nemščine (Smole 2004: 7). V spodnji tabeli navajamo nekaj primerov.

beseda v radovskem govoru	slovenska knjižna ustreznica	izvirna beseda v nemščini	primer rabe iz filma
kosen	omara	der Kasten	'Mɔ:rɛm 'na:zej f 'kɔ:sen 'dɛ:t, da

		Izpis iz SES: ⁵ Prevezeto iz srvnem. kaste 'omara, skrinja (za obleko, žito), kašča', iz česar se je razvilo današnje nem. Kasten 'skrinja, omara'. Iz tega je nar. sloven. kósten 'omara' (Be II, 22).	'mo:lji pok're:pajo.
šparati	varčevati	sparen Izpis iz SES: Prevezeto iz nem. sparen 'varčevati', kar je sorodno z angl. spare 'varčevati, imeti v zalogi'. Beseda je prvotno pomenila 'varovati, hraniti na varnem'. Sorodna je s stind. spr̄nóti 'osvobodi, spravi na varno' in verjetno tudi z lat. parcere 'varčevati, varovati' (Kl, 682).	'Ru:dnik. 'Ko:paj. Š'tardeseť 'lɛ:t dɛ:laj, š'tardeseť š'pa:raj.
cajt	Čas	die Zeit	'Xi:tro go'vo:ri, 'ja:-mam 'žu:po na š'po:rxɛtɛ, 'ni:mam 'cɛ:l dan ' ca:jta.
grunt	posestvo	der Grunt Izpis iz SES: Prevezeto iz srvnem. grunt 'tla, zemlja, posestvo', iz česar se je razvilo nem. Grund 'tla, zemlja, temelj, osnova'	'Ba:ra, pa kaj 'ne:-znaš, 'ka:k je Maš'ku:tɔf g'ru:nt?

⁵ SES – Slovenski etimološki slovar.

		(Be I, 184)	
knof	gumb	der Knopf	'Lu:kna 'je:, k'ho:fa 'ni:!
šif	ladja	das Schiff	S 'ši:fum? Z 'fa:djo?
šupa	lopa	der Schuppen Izpit iz SES: Prevezeto iz srvnem. schupfe v enakem pomenu, iz česar se je razvilo današnje bav. nem. Schupfen, knjiž. Schuppen 'šupa'.	/.../ si je na t'vu:jim 'šu:po pos'ta:vəla.

V filmu se pojavljajo tudi nekatere besede iz angleškega jezika – Lojz se po veliko letih vrne domov iz Amerike, zato uporaba angleščine v filmu ni presenetljiva; sicer teh prvin v samem govoru ne zasledimo.

Kot posebnost lahko omenimo še to, da namesto pritrdilnice »ja« oziroma »da« govorijo v nekaterih primerih na tem območju »ga«.

V filmu je bilo uporabljenih tudi nekaj besednih zvez, ki bi lahko predstavljale frazeme, npr.:

a) 'le:p kaj s'li:ka = zelo lep;

b) 'ši:roka 'ka:j 'vo:ɫ = zelo široka;

c) Ne 'ze:vaj kaj 'ki:lav 'ku:s. = ne čudi se; dobesedno 'ne imej odprtih ust kot bolehen/slaboten kos';

č) 'Ka:m 'če:š s 'ku:lix 'na:-peč! = ne pretiravaj; ne počni tega, kar ni možno; dobesedno 'kam greš oz. »rineš« s kolci⁶ na peč'.

⁶ Najverjetneje gre za kolca – pripravo z dvema kolesoma, na katero se pripne plug pri oranju (Vir: SSKJ).

5.5 Skladnja

Na skladenjski ravni lahko opazimo posebnost pri tvorbi vprašalnih povedi z besedo »ali«. Kot smo že omenili prej, lahko v besedi »ali« v funkciji vprašalnice opazujemo pojav protetičnega g ('ga:li). Vprašalne povedi se tvorijo s pomočjo pomožnega glagola »biti« in členka »li«, pri čemer pride tudi do zamenjanega besednega reda (namesto »ali je« »je:-li«); »li« je bil prvotno členek, v radovskem govoru pa je prevzel vlogo vprašalnice in je prišlo do regularnega naglasnega umika na naslonko (je:-li = ali je, 'se-li = ali si, 'be:-le = ali bi itd.).

primer iz filma	ustreznica oziroma prevod
Pepa: 'Ga:li 'i:maš 'kaj 'di:ci?	ali imaš
Bara: 'Ne:go 're:ci ti 'me:ni 're:jši, 'ga:li 'o:n kaj 'i:ma, /.../.	ali on kaj ima
Pepa: /.../ 'Ło:jzan, p'ra:šaj ti n'jo:, /.../, ' <u>je:-li</u> 'to: g're:x /.../.	ali je to greh
Lojz: 'Bo:gme, 'bo:m šļ ja 'va:lej v'ju:tro za'ra:na pog'le:dat, ' <u>je:-li</u> jix k'du: is'ko:paļ i pre'məknəļ.	ali jih je kdo izkopal in premaknil
Lojz: 'A:le 'ne:-znam, ' <u>je:-li</u> 'po:štenja 'i:šej 'ta:kiga, kaj ga je 'bəlo /.../	ali je še poštenosti / tudi: <i>ali še obstaja</i> poštenost
Bara: A 'ka:ka p'ri:diga, 'mu:ja 'Pe:pa! ' <u>Se:-li</u> 'ti: n'je:ga 'vi:dļa, 'ka:k je 'le:p! 'A:, 'bo:gami i g're:xa je v're:dən.	ali si ga videla
Pepa: 'Ło:jzek, pa ' <u>se:-li</u> 'to 'ti:?	ali si to ti
Lojz: ... ' <u>be:-le</u> se 'ti: v'da:la 'za:me?	ali bi se poročila z mano

Poleg posebnosti pri tvorjenju vprašalnih povedi lahko omenimo še eno zanimivost, namreč za primerjavo česa s čim se v govoru ne uporablja knjižni »kot«, ampak se primerja s »kaj«:

'Po:glej me z'dej, 'si:j səm **kaj** 'fi:ləmski g'lu:mac, 'a:ti, n'jo: 'za:me s'kərbi i 'ni: pok'va:rjena **kaj** 'u:ne t'ri: gra'be:žlifke. 'Si:j səm 'le:p **kaj** s'li:ka i o'ču:van, 'bə:gme.

I f p'le:čix 'ši:roka '**ka:j** 'vo:ļ.

Sicer na ravni skladnje ne opazimo večjih odstopanj od knjižnega jezika.

6 VRNITEV LOJZA MAŠKUTE IZ AMERIKE

Komedija *Vrnitev Lojza Maškute iz Amerike* je prvotno nastala v obliki dramske igre in je svojo premierno odsko uprizoritev doživela leta 2013 na prireditvi ob materinskem dnevu, in sicer na Radovici. Komedijo sta v radovskem govoru napisala Renata Bajuk in Jože Matekovič, ki je odigral tudi naslovno vlogo – lik Lojza Maškute. Igralsko zasedbo na odrskih uprizoritvah so sestavljali predvsem prebivalke in prebivalci KS Radovica, za potrebe celovečernega filma pa se je zasedba razširila še z nekaterimi igralci iz drugih krajev (ki v filmu ne govorijo v radovskem govoru, kar je tudi ustrezno označeno).

Po uspešnih odrskih uprizoritvah omenjene komedije je bil posnet celovečerni igrani film z enakim naslovom, ki je prav tako doživel številna filmska predvajanja po Beli krajini.

Gledališka skupina iz Radovice je prejela tudi Ganglovo priznanje,⁷ saj so po mnogih letih ponovno obudili gledališko dejavnost.

Zgodba je postavljena v resnično okolje. Osrednje dogajanje se odvija na vasi Radovica, nekateri prizori pa so postavljeni v njeno bližnjo okolico ali sosednje kraje. Lojz Maškuta se po 40 letih življenja in dela v Ameriki vrne v domovino, v svojo rodno vas. Novica o njegovi vrnitvi se hitro razširi po vasi, o čemer izvedo tudi Bara, Mara in Pepa, ki jih mika Maškutov denar. Ker je Lojz toliko let delal v tujini, so prepričane, da ima veliko denarja, zato se mu vsaka na svoj način dobrika, vendar Lojz kmalu ugotovi, da si želijo priti do njegovih »dolarjev«. Splet okoliščin privede do srečanja Lojza in Marjance, s katero želi rešiti vprašanje mejnikov (ker je lopo postavila na njegovi zemlji). Marjanca je sprva prestrašena in zaščitniška do parcele, za katero meni, da je njena, vendar ko ugotovi, da je ta »perverznejša«, kot ga poimenuje ob prvem srečanju, »gospod Lojz iz Amerike«, popolnoma spremeni ton in se mu tudi sama prične dobrikati.

V film so poleg glavne zgodbe vpete tudi različne situacije in prizori iz vsakdanjega življenja, v katerih se nam razkrivajo osebnosti in osebnostne lastnosti posameznih likov.

Film na humoren način prikazuje situacije iz vsakdanjega življenja in predvsem, kako Pepa, Bara, Mara in Marjanca skušajo na različne načine priti do Maškutovega denarja. Eni se le

---

⁷ »Ganglovo priznanje in Ganglova plaketa se podeljujeta fizičnim in pravnim osebam, ki so s svojim aktivnim, ustvarjalnim, organizacijskim, strokovnim ali ljubiteljskim delom na področju kulturnih dejavnosti dosegli pomembne uspehe in dosežke trajnejše vrednosti v občini in izven njenih meja.« (Pravilnik o Ganglovih priznanjih in plaketah v Občini Metlika).

nasmehne sreča, vendar se na koncu tudi za ostale tri pokaže nova priložnost in novo upanje.

6.1 Besedila

To poglavje je namenjeno predstavitvi izbranih zapisanih govorjenih izsekov iz filma. Zapisani dialogi in monologi so v večji meri v radovskem govoru; replike, ki niso v narečnem govoru, so zapisani v poševni pisavi. Zaviti oklepaji – { } – pomenijo vrinjen oziroma prekriven govor, v navadnih oklepajih – ( ) – pa so občasno zapisane didaskalije.

Lojz Maškuta se mnogih letih vrne v rodno vas in se sreča z enim od vaščanov – Liličem. V prvem odlomku spremljamo njun pogovor, v 2. in 3. odlomku pa lahko spremljamo širjenje novice o Maškutovi vrnitvi domov.

1.

Lilič: 'Q:oo, 'LQ:jzan, kaj si tɔ 'ti:?

Lojz: 'Bɔ:me, 'Li:hič. 'Bɔ:kɔdaj.

Lilič: 'Bɔ:k.

Lojz: Pa 'ka:ko?

Lilič: 'A:, se i 'mɾ:šaf.

Lojz: 'A:a, 'bɔ:rta š'pa:raj, š'pa:raj i 'dɛ:laj. Š'te:rdeset 'lɛ:t.

Lilič: Pa k'ra:tke x'la:če 'i:maš, 'ka:ko tɔ fšɛ.

Lojz: A 'dɔ:bre so, 'sa:mo da so 'cɛ:le.

Lilič: K'jɛ: si 'dɛ:lal?

Lojz: V 'ja:mé, v 'ja:mé, {Lilič: V 'ru:dnike?} v 'Me:riķɛ.

Lojz: 'Ru:dnik. 'Ko:paj. Š'tɔrdeset 'lɛ:t dɛ:laj, š'tɔrdeset š'pa:raj.

Lilič: 'Ka:j boš z'dej, 'mɔ:j 'LQ:jzan?

Lojz: 'A:x, čo si 'na:jt 'ka:ko.

Lilič: Xa'jo:j... 'Xa:jde, s're:čno!

Lojz: Z'bø:gøm.

Lilič: 'Bø:k.

2.

X: 'E:, 'Łi:hič, s'ta:ni.

Lilič: 'Ka:j je?

X: Pa 'du: je to 'pøršļ?

Lilič: 'A 'Łø:jzan Maš'ku:tøf iz 'Me:rike. {X: 'Aj 'ja!} Kaj ga 'ni:si 'po:znał?

X: Ma 'ka:ki ...

Lilič: Sej ga 'ne:-bi ni 'ja 'po:znał, da ni v 'u:ni 'sukni kot je 'šļ i v 'Me:riko, 'pøršļ 'na:zej.

X: 'Jo:o, xa 'ču:ł 'søm za n'je:ga, 'sømø 'ne-bi, 'ne-bi 'vø:rvał, 'da-je to 'to.

Lilič: A sej 'mi smo 'na:-pašo s'kup 'xo:døfi.

X: 'Bu:me 'ne:-bi ga 'po:znał.

Lilič: 'Ja søm ga 'po:znał po 'u:ni 'su:kni. V 'u:ni je i 'šøł v 'Me:riko.

3.

X: 'Pe:pa! 'Pe:pa, kaj 'ču:jèš? 'Pe:pa! 'Bo:me, 'ču:jèš ti.

Pepa: 'Ka:j je?

X: Kaj z'na:š, da je 'Ma:škut 'pøršļ?

Pepa: 'Ki:r? 'Lø:jzan?

X: 'Da:, 'pøršļ je iz 'Me:rike. Z'dø:j ...

Pepa: Pa kaj 'ni: on več v'mərŋ?

X: Ma 'ni:, 'ka:ki v'mərŋ ...

Pepa: ^{ix}a?

X: 'Ni:, ni:. 'O:n je še 'fa:nt.

Pepa: 'Sa:m je?

X: 'Sa:m, 'da.

Pepa: 'To: se bi b'lo 'do:bro 'fa:tit, kaj 'ti p'ra:viš?

X: 'Ja:-ja, 'vi: se ga 'dəršte, {Pepa: ^{ix}a?} 'ni:maš 'káj.

Pepa: 'I:maš ti p'ra:f. 'Naš 'káj, 'ja: zdej g'rem si 'xi:tro 'i:šej 'u:ne 'cu:ne 'o:dzat 'po:brat. Kaj 'ni:maš ti 'ne:kakvu 'kərmu za g'ra:bit?

X: Xa 'da:, 'ja grem, 'mo:rem g'ra:bit, 'zakej bo 'pa:dalo.

Pepa: 'U:ndej 'do:bro. Pa 'i:še 'kaj p'ri:dę.

X: 'Da, 'a:jde, 'ži:vijo.

Pepa: 'Bok.

---

4. odlomek predstavlja prizor, ko Pepa pride na Barino njivo (v nadaljevanju filma izvemo, da Pepa svoje njive nima oziroma je ne obdeluje) in si privošči njeno zelenjavo (korenje?); ko pa zagleda Baro, kako prihaja na njivo, hitro pobegne.

4.

Pepa: Be se o'ko:pała i os'na:žła 'ni:vo, kaj v'lę:če 'u:ne k 'sebe, i v'lę:če. 'Čo si 'sa:mo v 'za:stor ob'ri:sat. 'Po:glej, 'ka:ki 'za:stor 'i:mam v'ma:zan. 'A^x, bum ga 'o:prala. /.../ 'Jq:, 'Ba:ra ... (Pepa pobegne.)

Bara: ^{ix}a:axx ... 'Xa:aa ... 'Pe:pa, 'Pe:pa, 'te:be še 'ni: bəlo 'lę:tos na n'ji:vi. X'jo:o 'jo 'jo 'jo 'jo, v'ra:g 'ba:bji.

Tudi v 5. odlomku spremljamo širitev novice o Maškutovi vrnitvi. Pepa, Mara in Bara pridejo po maši iz cerkve. Pepa jima pove o vrnitvi Lojza.

5.

Pepa: 'Ma:ra!

Mara: 'Ka:j?

Pepa: 'Ča:kte, s'ta:ni, 'čo: vam 'nẹ:kẹj po'vẹ:dat. S'ta:-le 'ču:le, 'ka:ko je 'go:spod 'dənəs 'lẹ:po pri p'rẹ:digẹ po'vẹ:dał, 'm̩? 'Ba:ri, 'to se je i 'te:be šlo 'ma:lo.

Bara: A 'ka:ka p'ri:diga, 'mu:ja 'Pe:pa! 'Se:-li 'ti: n'je:ga 'vi:dla, 'ka:k je 'lẹ:p! 'A:, 'bo:gami i g'rẹ:xa je v'rẹ:dən.

Mara: I'joo:, 'me:ni ga, s'ram vas 'bəlo 'o:bod'vẹ:! 'Ka:j ste 'za:to k 'ma:še š'le? A z'na:š 'kaj, 'Ba:ra, 'barem 'te:be be vəč 'la:xko z'da:vnaj 'mi:nəlo.

Bara: 'Na:š 'kẹj, 'Ma:ra, ti 'səmo 'mọ:če; 'ja: ga po'da:ni, da me f'si: 'vi:dijo. {Mara: Səj te 'ga} A 'ti, 'ti: ga pa po'no:či, ki 'mi:sliš, 'da te 'ni:xče ne 'vi:di, 'm̩? A kọ 'tu:ma 'pa:de, pa 'po:gli, 'ka:ko ba'te:rije o'ku:li 'vo:gluf s'vẹ:tijo, m̩^xm̩.

Pepa: 'Do:bro, 'mọ:čte, 'mọ:čte z'dej. V'ra:k se vas 'ka:rale 'lẹ:tẹ, 'nẹ:go 'me:ne 'rajši pos'lu:xnite. 'Ja: səm 'nẹ:kẹj 'ču:la, 'nẹ:kẹj, káj 'vi: 'i:še 'ne:-zmate.

Mara: A 'dej ...

Bara: 'Ka:j si 'ču:la? 'Xi:tro go'vo:ri, 'ja:-mam 'žu:po na š'po:rxẹtẹ, 'ni:mam 'čẹ:l dan 'ca:jta.

Pepa: Čẹ te 'žu:pa po'ča:kat, 'čẹ, m̩^xm̩ ... 'Səmo 'to: ču 'va:m po'vẹ:dat, da mi je 'to: po'vẹ:dal jẹn 'po:štẹn 'mo:ški iz 'Ra:dovice.

Bara (smeh): 'Mu:ja 'Pe:pa! 'Kẹ:r je 'po:štẹn v 'Ra:dovici, 'kẹ:r? 'Re:ci ti 'me:ni. 'Ja: mam t'ru:je g'la:v 'di:ci, 'sa:kiga z d'ru:gim, pa se 'ni: še 'no:ben 'ja:v], 'tak da z'na:š.

Mara: 'A:x ...

Bara: 'Ma:ra, 'ka:m 'čẹš?

Mara: 'Ka:j 'čo ...

Bara: 'A, 'no:si te v'rak!

Pepa: 'Pu:sti jo, 'Ba:ra, 'káj je 'o:na 'káj 'bu:lja?

Bara: 'Je:, 'da: ...

Pepa: 'Be:jži, 'be:jži ... 'Ne:go, z'dej smo 'sa:me 'ta:ko, 'le:ti ni 'ni:kri ni'ko:gar, ka'nä? 'Na:š 'káj, 'Ba:ra...

Bara: 'A:?

Pepa: 'Ja: səm pred 'ma:šo 'səznała (Vdihne.) 'ne:-bi v'go:nła, da do 'ju:tra v'ga:njaš, g'du: je 'pəršļ iz 'Me:rike.

Bara: G'du:?

Pepa: 'Lɔ:jzan Maš'ku:tɔf.

Bara (začudena): 'A:a 'je:!

Pepa: 'Je, 'je, 'je!

Bara: Káj s 'ši:flo?

Pepa: S 'ši:fum? Z 'ła:djo?

Bara: Z 'ła:djo?

Pepa: 'Ne z 'ła:djo, z avi'jo:nom, z aerop'la:nom, səz 'ła:djo je šļ 'gɔ:r ... I z'na:š, 'káj mi je po've:daļ 'ta: poš'te:njak? Da ga 'ne:-bi 'bo:g i 'bo:gme pre'po:znal, 'a:ko 'ne:-bi v 'i:sti 'su:kni 'pəršļ, v 'kɛ:ri je i 'šļ. I z'na:š, 'ka:j səm 'ja: 'çɛ:l 'ca:jt g'ru:ntala, da bi se 'ti: n'je:ga 'fa:tła, da bi 'pu:stla l'ju:dskim 'mo:škim 'mi:r!

Bara: 'A:a, z'na:š káj, 'Pe:pa, 'ja: 'ni:səm k'ri:va, ak 'du:ma ne 'do:bijo pa k 'me:ni p'ri:dijo p'ro:sit.

{Pepa: 'Ka:ko ne?}

Bara: 'Ne:go 're:ci ti 'me:ni 're:jši, 'ga:li 'o:n kaj 'i:ma, da se 'ne:-bom ja 'ka:ko niš'ko:rist brēs f'si:ga na g'ła:vo na'ko:pała.

Pepa: 'Ba:ra, pa kaj 'ne:-znaš, 'ka:k je Maš'ku:tof g'ru:nt? A d'na:ra 'tu:di 'mo:ra 'i:mit o'na:ko š'kərt i š'kərzast v 'Me:riki. Sej se 'ni: ni o'ž:e:nəł, 'i:še je i 'sa:m! Poš'te:njak mi je 're:kəl, da ga 'ne:-bi ni 'po:znal, da 'ni v 'i:sti 'su:kni 'pəršļ, v 'kə:ri je i 'šļ!

---

6. odlomek predstavlja pogovor Lojza in gospoda iz Žumberka (Hrvaška), ki gre po cesti mimo Lojzove hiše. Dialog predstavlja nekakšen stik radovskega govora in hrvaščine.

6.

Gospod iz Žumberka: *Dobar dan. Jel puca?*

Lojz: 'Ka:j 'və:liš?

Gospod iz Žumberka: *A ko si ti? Jel to tvoja kuča?*

Lojz: 'Mu:ja, 'da:, 'Ma:škutof. V 'Me:rike səm 'bəl. A 'si:ne, g'du: si 'ti:? 'Či:ji?

Gospod iz Žumberka: *A ja sam tu iz Žumberka.*

Lojz: A iz 'Žu:mberka.

Gospod iz Žumberka: *Da, da ...*

Lojz: 'Mo:rem si za 'zi:mo 'dərf pərp'ra:vit.

Gospod iz Žumberka: *Jeste vi bili u Americi?*

Lojz: V 'Me:rike, 'da. 'Jo:j, 'si:nek, 'ka:ko səm se 'ja: na'ma:ntral v 'lju:dske 'ze:mlje! A 'du:ma p'razən 'xa:us! 'Mo:ram si 'i:šej 'vərt p'əko:pat pred 'zi:mo. 'A:a i do 'po:mladi si 'čo 'kə:ro 'na:jt pa naj o'ka:pa.

Gospod iz Žumberka: *Da, da...*

Lojz: 'A:le 'ne:-znam, 'je:-li 'po:štenja 'i:šej 'ta:kiga, kaj ga je 'bələ v 'Ra:dovicə pred š'tərdəstix 'l'ə:tix. P'r'ej, p'r'ej smo v'ra:ta 'pu:ščali odk'l'ə:njena i po'no:če, a 'ka:mole po'da:ne. A 'ta:m v 'Me:rike, 'ta:m ti p'ri:de po'da:ne v zak'l'ə:njeno 'xi:šo, 'd'ə:nə si 'ta:ko š'tu:mf na g'la:vo, te 'tərkni səz r'əvo:l'vərom i op'ə'l'ə:ši za 'do:l'are. 'E:na je, 'bo:gme, i z'l'a:te 'zo:bi 'i:məla, so ji 'ma:fija meri'ka:nska do 'je:niga po'pu:kale, 'po:k'le je 'la:xko b're:ž-njix č'va:l'jala. 'Alə, 'ne:-b'ə

si 'ja: dal z'la:tix 'dɛ:lat za 'ni:č na s'vɛ:tɛ, 'za:kɛj 'ja: bɛ v'mɛrɫ, a 'zo:bi be 'o:staɛ f'ku:pici na na'fka:sɫɛ pa be jix 'kɛ:ra 'i:še p'rɔ:dala ... 'Ne:-bo, 'ne! ... 'Ne: ... 'Ne:-bo.

Lojz gre po vasi in sreča Pepo, vendar je sprva ne prepozna. V 7. odlomku spremljamo njun pogovor.

7.

Pepa: 'ɫɔ:jzɛk, pa 'sɛ-li 'to 'ti:?

Lojz: 'Bɔ:gme, 'ja: te 'bɔ:ži 'ni ne 'pɔ:znam.

Pepa: Pa 'ɫɔ:jzan, 'ka:j si me 'več 'za:bɔɫ?

Lojz: K'du:? 'Ja:? 'Ja: 'ti ga 'ni:səm 'za:bɔɫ, 'sɛ:j səm 'ku:mɛj 'da:mux 'pɛrʂɔɫ.

Pepa: Pa 'ja: səm, 'Pɛ:pa! 'Ka:j se ne z'mi:sliš, 'ka:ko smo se 'i:grali kɔ 'di:ca s'ku:p?

Lojz: 'A, 'Pɛ:pa!

Pepa: Xa-xa-'xa:!

Lojz: 'Pɛ:pa.

Pepa: 'Lɛ:pi 'mu:j 'ɫɔ:jzɛk. 'Dɛnəs mi je 'je:n poʂ'te:njak iz 'Ra:dovice po'vɛ:daɫ, da si 'pɛrʂɔɫ 'da:mux. Z'na:š, 'ka:j mi je 'rɛ:kɫ? 'Da te 'bo:ži 'ne:-bi p'rɛ'pɔ:znal, da 'ni:si v 'i:sti 'su:kni 'pɛrʂɔɫ, v 'kɛ:ri si 'i šɫ.

Lojz: Aj'a:a ... 'A: 'ta:ko, 've:liš, 'Pɛ:pa. 'U:ndej, 'pɔ:ʂtɛnja je 'i:šɛj po 'Ra:dovici, 'je:?

Pepa: 'A:, 'ma 'ɫɔ:jz, 'ka:ko g'du: i 'ka:ko 'pɛr-kɔm. A 'pu:sti 'to:!' 'No:, ti 'ra:jši 'me:ni po'vɛ:daj, 'ka:ko si ti káj 'ži:vɔɫ v 'Me:riki. Si si 'na:šɫ 'ka:ko?

Lojz (odmahuje): 'A:x!

Pepa: Si se o'žɛ:nɔɫ?

Lojz (odmaxuje): 'A:x!

Pepa: 'Ga:li 'i:maš 'káj 'di:ci?

Lojz: 'Ma:a, 'Pɛ:pa, 'ka:j me p'ra:šaš 'ta:ko 'šu:masto, 'ga:le 'i:mam kaj 'di:ci, 'kəɔaj se 'ni:sŋ ni o'žɛ:nəʔ 'i:šej.

Pepa: X'jo:-oo:, 'ʔɔ:jzina, pa 'kaj 'tɛ:ga 'ni: v 'Meriki?

Lojz: 'Ko:ga?

Pepa: Da bi 'i:məʔ 'di:co? 'Za:-to ne 'ra:biš 'bi:t o'žɛ:njen!

Lojz: 'Nɛ:go 'ka:j?

Pepa: 'Po:glej 'Ba:ro, t'ra:jbačo, t'ru:je 'di:ci 'i:ma, 'sa:kiga sɔz d'ru:gim 'i:šej 'va:jk je 'sa:ma.

Lojz: 'Pɛ:pa, 'Pɛ:pa, 'bu:gec te 'ču:je, 'to: je g'rɛ:x!

Pepa: X'je:, g'rɛ:x, xə-xə:, 'ʔɔ:jzan, p'ra:šaj ti n'jo:, 'kəɔaj jo 'bo:š 'vi:dʎ, 'je:li 'to: g'rɛ:x, xə-xə-xə! P'ra:šaj 'ti: n'jo:.

'Po:gli je, 'več g'rɛ:. 'Po:glej, 'ka:ko 'fi:flja z 'u:no 'ri:tjo 'ka:j z mla'ti:ħnico. 'Ja: g're:m, 'za:kej 'a:ko me bo 'vi:dʎa, da səm 'lɛ:tɛ, 'ʔa:jala bo, da te za 'ka:k d'na:r p'rɔ:sim!

Lojz: 'Sɛ:j 'tɔ:!

Pepa: Bomo 'i:šej kaj se 'vi:dli, 'bo:mo.

Lojz: 'Dɔ:bro.

Pepa: 'A:jde, z'bɔ:gɔm!

Lojz: Z'bɔ:gɔm!

V 8. odlomku Mara pride k Lojzu in mu pove o Marjanci in o tem, kako si je postavila lopo na njegovi zemlji. Lojz je presenečen in želi preveriti, ali je to res. Vendar ga Mara takoj pomiri, saj se želi pogovoriti še o nečem ...

8.

Lojz: 'Xo:de 'na:jprej. 'Bɔ:š se f'se:ʎa, 'čɛ:š 'mi: 'nɔ:tɔr po've:dat. 'Se:di.

Mara: 'O:pa. Pos'lu:šaj, 'LQ:jzina, š'la: 'səm v 'Da:na 'po:-zēlje i 'kaj 'ta:m 'vi:dim – 'e:na 'la:jdra naf'ta:jsana ljub'lja:naska si je na t'vu:jim 'šu:po pos'ta:vəla. ^Xṁ. 'Bo:gme, 'LQ:jzina, 'me:ni se po 'ma:pe a i na 'o:ko 'vi:di, 'da je po'lo'vi:ca za gli:šnim na t'vu:jim s'to:ji. 'Do:bro, da se 'pərs'š, da ti 'to 'po:vim.

Lojz: 'Pa, 'ka:ko, 'Ma:ra? 'Ka:ko, 'Ma:ra, 'sej so 'bəle od 'va:jk 'me:jaši za'ko:pani!

Mara: 'Pə^x! 'Bəle.

Lojz: 'Bo:gme, 'bo:m š' ja 'va:lej v'ju:tro za'ra:na pog'lē:dat, 'je:-li jix k'du: is'ko:pał i prē'məknəł.

Mara: I'jo:o, 'me:ni ga, 'sa:mo 'ni:kar za'ra:na v'ju:tro! 'To: te 've:lim. 'Za:dnje 'pə:t, 'kədej səm š'la:, səm jo 'vi:dla na 'ta:ko 'ma:lo 'da:ljim s'to:lce se je rastē'gļē:vała – 'go:la 'go:lcata. (skoraj v joku) 'O:či səm si 'mo:gla is'pi:rat səz 'žē:gnano 'vo:do, da səm 'is:prała {Lojz: 'Ma:ra ...} 'ta: st'ra:šen grē:x. 'Ni:kar za'ra:na, 'LQ:jzina, {Lojz: 'Ma:ra ...} 'to: ti 've:lim.

Lojz: 'Ma:ra, 'kaj me 'ču:ješ! 'Kaj me b'ri:gajo t'vu:je 'o:či! 'Nē:go, 'je:-li bəł s'to:lce na 'mo:jim 'a:li je 'bəł na n'je:nim, da se mi 'ze:mlja, p'xəj, ne za'ra:zi od 'ka:ke bo'lē:sti!

Mara: Po'mi:ri se, 'LQ:jzina, 'to: boš več 'ju:tri 'rē:səł. Nego z'dē:j, ki smo 'ta:ko 'sa:mē, be se ja 'ra:da s 'ta:boj 'nē:kej d'ru:gēga pogo'vo:rła i dogo'vo:rła, 'do:k smo 'sa:mi.

Mara: Pos'lu:šaj, 'LQ:jzina, 'bo:k me je p'ri:ča i 'mu:j 'po:kojni 'Jo:žina, da ja 'ni:səm g'la:dna 'lju:dske 'ze:mli.

Lojz: 'Po:kojni ... Pa 'kaj je 'Jo:žina v'mərl?

Mara: 'A:^x! [med rahlim narejenim jokom:] Pred dē'se:tix 'lē:tix. Si'ro:mak. Eno 'nu:č je 'səmo 'za:spał.

Lojz: 'O:, 'bok mu 'daj 'du:še 'la:xko!

Mara: 'Na:š 'kaj, ti 'do:bro z'na:š, da smo 'mi: me'ja:ši s'ko:raj po f'si:x par'ce:lax, 'va:šiga g'ru:nta.

Lojz: 'Jo:, 'ja:...

Mara: I 'baš v 'Da:nix səm 'lētos 'i:məla po'si:jano 'še:nico, pa mi je 'u:na p'ra:sica 'Ba:ra sp'lē:la 'ko:mbajn, da səm si'ro:ta 'mo:gla na 'ro:ki 'žēt.

Lojz: Pa kaj je 'ta:ka 'Ba:ra?

Mara: 'Xa: 'jo:, 'i:še 'xu:ja, s'tu:put 'xu:ja, ti 've:lim. 'Ta:ko 'ra:da be ja 'i:məla 'eno 'ni:vo do 'če:ste, pa te 'za:to fp'ra:šam, 'Lo:jzina, 'ga:le bi 'ti: 'me:ni p'ro:dať 'ta: svuj g'ru:nt?

Lojz: 'A:'a, 'to: 'ne, 'to: 'ne. 'q̣m-'q̣m.

Mara: 'A:a, 'vi:dla səm, da 'i:maš 'lę:piga 'lę:sa po 'fo:zax ...

Lojz: 'Xə-xə!

Mara: ... a 'u:no 'ni:vo na 'Ža:blje 'go:re be pa 'nu:jno 'ra:bəla.

Lojz: 'Ka:j be 'səž-ńo, sej 'u:na je naj'bu:la ot 'xi:še! 'Ka:j be 'səž-ńo!

Mara: 'Za:to 'ba:š! 'Tərtje be si po'sa:dəla.

Lojz: 'Tərtje! 'Sej maš s'vu:jiga 'do:st!

Mara: 'Ma:m, ali 'ba:š mi 'fa:li eno 'o:simdesit 'a:ruf 'zakej v Męt'li:ke na 'o:pčini ene sub've:ncije 'ta:lajo pa bi si ja 'ra:da to isko'ri:stla, z'na:š.

Lojz: 'Ma:ra:, na 'mu:xtič 'ni:č! 'Ni:č! 'Ne:-dam, naj s'to:ji!

Mara: Pos'lu:šaj, raz'mi:šlala səm 'ja: i o d'ru:ge vari'a:nte. 'Ako ti 'ne-bi xteť p'ro:dat ... 'Ti: z'dej z'na:š, da səm ja v'do:va več p'ęko 'de:sit 'lę:t pa bi se 'mi:dva 'fa:xko 'ma:lo i d'ru:gač z'mę:nlę. 'Ja: səm 'za:-to.

Lojz: 'Ma:ra, 'bo:k te št'ra:fať! 'Sej bi se 'ma:mica v g'ro:be o'bėrnəli, da te 'ču:jejo!

Mara: 'Ka:j se bo ob'ra:čala! 'Xə, 'sej so jo za'pa:lėli i v un 'fo:nc 'dę:lę! 'Xə-xə!

Lojz: V 'lo:nc? V 'lo:nc ...

---

9. odlomek predstavlja nadaljevanje predhodnega prizora. Lojz gre preverit mejnike na svoji parceli, kjer spozna Marjanco, ki naj bi si na njegovi zemlji postavila lopo. Marjanca je sprva prestrašena in celo malo nesramna, zaščitniška do zemlje, za katero misli, da je njena. Vendar takoj, ko ugotovi, s kom ima opravka, spremeni ton in postane zelo prijazna, mu ponudi pijačo. Tudi mnenje Lojza o Marjanci se kaj kmalu spremeni ...

9.

Lojz: 'O:o, 'bɔ:gme 'je:-reš. 'Bɔ:gme 'je: ix prɛ'mə:knəla i is'ko:pała. 'I:məla je 'Ma:ra p'ra:f, pa 'ka:ka 'je: 'da 'je:, 'da so 'me:jaši z'gi:nəfi. (Gleda načrt.) 'Lɛ:tɛ je bəł 'je:dən, 'te: je bəł d'ru:gi i 'te: t're:tji. 'Si:j so 'ta:məka gła'žu:tja oz'do:lej na'me:tafi, 'ta:ko da se bo z'na:lo, 'ki: je 'bəł. Ja prɛ'ko:pat. A'xa:. 'Te: je. (Zagleda Marjanca na ležalniku.) 'Si:j se p'ra:sica 'bɛ:či i rɛstɛ'gɛ:va.

Marjanca: *Haa, perverznez! Kaj me pa gledaš! Ljudje, pomagajte, posilil me bo! Pomagajte!*

Lojz: 'Na:, 'na:, 'kɔ:ga v'ra:ga 'be:čiš, 'ko:kuš 'je:na! 'Pərsɕ səm ti po've:dat, da se 'le:ti rɛstɛ'gu:ješ i 'be:čiš na 'mu:jim!

Marjanca: *Kuga je pa tebe briga, kje se jaz sončim! Tko in tko sem to jez kupila in je to moje! Zahtevam, da se umakneš, ker mi sonce zakrivaš!*

Lojz: 'Se:, za 'vu:ši.

Marjanca: {Iijo!}

Lojz: 'Mo:če. 'Mo:če 'a:fi 'ču: te 'ja: o'ku:fi 'vu:x 'pərzgat, da boš f'ti:xnəla. 'Pərsɕ səm ti po've:dat, da se 'le:te rɛstɛ'gu:ješ i 'be:čiš na 'mu:jim, o'rajt!

Marjanca: *ə, o, oprostite! A to ste vi, gospod Lojz {Lojz: 'Beš st'ra:n!} iz Amerike. Ja, kako sem vesela, da sem vas končno spoznala. Joj, pa tako sem neurejena in nekulturna.*

Lojz: 'Ni:kakva, 'ni:kakva, 'kɔ-da so te 'pəsi rɛš'cu:kale!

Marjanca: *Ajoo, a ste mogoče za kavico, kratkega?*

Lojz: 'Na:š 'ka:j ...

Marjanca: *Kaj?*

Lojz: ... 'ni:mam ja 'ca:jta 'le:tɛ s 'ta:bo pała'mu:dit, a bɔ'rɔ:vnice, 'i:mam ix 'i:šej ot 'ta:məke ot 'ko:nči d'va:iš'tərdɛšɛtega 'lɛta, 'ka:j so 'i:x 'o:ni na'ma:kali 'i:šej v oridži'na:l t'rɔ:pɔvico.

(Marjanca gre po pijačo, Lojz razmišlja.)

Lojz: 'Dɔ:bra je, 'dɔ:bra. 'I:ma 'dɔ:brɔ 'ri:t, a i 'gɔ:rnji š'tu:k ni s'la:p. 'x^ə-x^ə-x^ə. 'Bəla bi p'ra:va 'ba:ba za o'ka:pat i g'ru:nt obde'lɛ:vat. I f p'lɛ:čix 'ši:roka 'ka:j 'vo:l. Da v'ra:ga zap'rɛ:žiš, 'si:j 'bi: i 'o:rała ła:xko! 'A:le, i 'po:štəna izg'lɛ:da, 'va:lɛj je 'da:la 'pi:t!

Marjanca: *No, Lojz, a bova nazdravila? (Mu natoči) Izvoliš.*

Zdravje! (Nazdravita.)

Veš, Lojz, sem zelo osamljena pa rada poležim tule na soncu in razmišljam, ali je še kje kdo, ki bi mi polepšal dni. Pa prideš ti. Veš, si, si lepo grajen, pravi gospod. Pa, močan zgledaš tudi. Saj, saj sva lahko prijatelja, kaj praviš. A kaj se pa meje tiče, ah, bodi no resen, sej to pa ja ni nobeden problem. Dve osamljeni duši se bosta že nekako dogovorili, a ne, Lojz?

Lojz: 'No:, 'no: 'no: 'no:, po 'pərsix se o'gərnɪ s 'tɛ:m pop'ɫɛ:čnjakom, da 'ne:-boš p'lu:čnice 'do:bəɫa, i 'zi:xər bi 'ki:kílo i'mɛ:la 'ba:rem 'ta:ko do č'ɫɛ:nkɔf, da 'kərčnix 'zi:ɫ ne 'do:biš.

Marjanca: *Ah dej, dej.*

Lojz: 'Vi:di se, da 'ni:si 'du:go ti 'le:tɛ.

Marjanca: *Nisem.*

Lojz: 'Kədej 'ju:k 'ba:ɫički odz'go:raj 'pi:xnɛ, 'to: je 'ta:ko za'jɛ:bano, 'a:ɫe {Marjanca: *Kaj ...*} f'se: je to 'fi:po i p'ra:f, {Marjanca: *Kaj ...*} 'nɛ:go 'mɛ:ne 'i:še s'ku:s za'ni:majo 'mɔ:je mɛ'ja:še i 'mɔ:ja 'mɛ:ja. 'Ki: je?

Marjanca: *Ah, pomiri se, pomiri se. Veš, kaj, bom jez zvečir, ko se zmračí, prišla k tebi, prav?*

Lojz: 'O:oo, to 'ne:!

Marjanca: *Ker podnevu ne bom, veš. Ker tista Mara pa tista Pepa skus neke jezike otresata o meni, sploh ne vem, zakaj!*

Lojz: 'Za:-kaj. Da 'ni:majo, 'za:-kaj, 'ne:-be.

Marjanca: *A dej, dej. Pridem jez zvečer, prav?*

Lojz: 'U:ndej p'ri:di, 'kəda bo Zd'ra:vo Ma'ri:jo odz'vo:nəɫo, da nas du ne 'vi:di.

Marjanca: *No, prav.*

Lojz: 'Dɔ:brɔ. Z'bɔ:gɔm.

Marjanca: *Dijo!*

V 10. odlomku spremljamo pogovor med Lojzom in Maro, ki gre s puško na njivo.

10.

Mara: 'Bu:gdaj, 'Ło:jzek!

Lojz: 'O:oo, 'Ma:rica, 'bu:kdaj. 'I:x, pa 'ka:m ti s 'pu:ško?

Mara: A'jo:o, 'ni:kar me go'vo:rit. 'A:le je 've:č 'ti:c v 'tərtje 'a:li je 've:č s'vi:nji v debe'ła:če. 'Cę:l 'tę:den se več 'xo:dim 'ma:ntrat i napa'žę:vat.

Lojz: 'A:'jo:o ... 'A:ko 'kę:ro 'pọ:kneš, 'mę:ni ęn 'kọ:s pər'nę:si.

Mara: A z'na:š, da tę 'bo:m. 'Ka:ko te 'ne:-bi.

Lojz: Kaj to 'me:ni 'nę:sęš?

Mara: 'A:, 'ne 'ne:, 'to: mę je za na p'rę:žo, 'za:kaj 'nu:č je 'du:ga.

Lojz: A'ja: ... 'dọ:bro.

---

11. odlomek predstavlja prizor, v katerem ima Lojz »žehto«; na roke pere srajco, ko mimo pride Pepa.

11.

Lojz: 'Mọ:ręm se oš'ta:lit do ve'čę:ra. (Pere srajco na roke.)

'Nę:-smim je p'rę:vič 'məncat i 'žu:lit, 'bo: mi f'sa: p'rę'trtnjała. 'I:mam jo več 'pe:tnajst 'łę:t, 'sa:mọ za 'bu:le – za k 'dọ:ktarę i za k 'ma:šę.

Pepa: 'Ło:jzən, 'ki: sę? 'Ło:jzina! 'xo:o, kaj 'i:maš 'žę:xto? 'Ma: 'me:ni bi 're:kł, 'ja: be ti f st'ro:je 'o:prała 'li:po.

Lojz: 'A:x, g'li:x z'dej si 'mo:gla p'rit, 'da: me 'łę:tę 'go:łiga g'łę:daš.

Pepa: X'jo:ɔ, pa 'Łɔ:jzən, kaj 'mi:sliš, da 'ja: 'i:šej 'ni:sṃ 'vi:dła 'go:liga 'mo:škiga?

Lojz: 'Ki:ʔ

Pepa: Na 'fi:Ímę.

Lojz: 'Fi:lm ...

Pepa: Na p'łot 'xi:ti, da se 'ti: o'su:ši, 'a:jđę. Je 'so:nce, pa si boš 'ma:ło 'ję:st 'zę:ł.

Lojz: 'I:mam jo 'pe:tnajst 'łę:t, 'sa:mo za 'bu:lje, za k 'do:ktarę i za k 'ma:šę. 'Na:j se o'su:ši.

Pepa: 'Xəx, 'Łɔ:jzan, i 'ma:jico 'i:maš 'łę:pɔ.

Lojz: 'Ka:jʔ

Pepa: 'Ma:ji:co:, 'ma:jico 'i:maš 'łę:po.

Lojz: 'A:, 'ma:jico. 'To: je 'i:šej ot s'ta:riga 'ɔ:čęta.

Pepa: Pa 'Łɔ:jzan, 'si:j je več 'šę:stid'va:jst al 'šę:demind'va:jst 'łę:t, kaj je v'mərł, kaj 'ni:ʔ

Lojz: 'Ne:, je v'mərł 'a:łi 'ma:jica je os'ta:la.

V naslednjem odlomku spremljamo obisk Mare, ki Lojza vpraša, ali je Marjanca priznala, da je lopa na njegovi parceli.

12.

Mara: 'Na:š, 'ka:j, 'Lo:jzina, dej 'ti: 'me:ni 'ra:jši 'po:vej, si 'bəl pər 'u:ni k'ro:knję ljublj'a:nske? 'Je:-li p'ri:znala, da je 'šu:pa na t'vu:jim? 'A?

Lojz: A 'mu:ja 'Ma:ra, 'ka:ka 'šu:pa! Da 'ti: 'nɔ:ter 'ú:ksus 'vi:diš, 'i:ma 'ta:ko f 'ko:tę 'u:no ma:ši:no, kaj 'cu:nje 'pe:re, i 'u:no kaj 'cu:ri 'vɔ:da is st'ɔ:pa za p'ra:t. 'O:na se s'łę:če pa se 'pę:re. {Mara: I'jo:oo} A 'di:van, 'di:van ... 'a:li je 'da:li 'a:li je 'ši:rji 'a:li je 'me:kli. 'Ta:k, da bi 'na:-njem d'va: s'pa:li, 'səmo 'ka:j, 'o:na je 'sa:ma ...

V spodnjem odlomku je predstavljen obisk Lojza pri zdravniku.

13.

Lojz: 'Bu:gdaj, 'go:spa 'dɔ:ktarica. 'Kaj so 'go:spod 'dɔ:ktɔr 'le:tɛ?

Medicinska sestra: *Gospod, kaj se pa greste! Zunaj v čakalnici počakajte. Zdravnik je na hišnem obisku.*

Lojz: 'Kaj, 'si:j 'vajk po 'tɛ:x 'xi:šax 'xɔ:di. 'Si:j je 'le:tɛ.

Med. sestra: *Počakajte, gospod! Gospod, počakajte, ne smete noter.*

Lojz: 'Go:spod 'dɔ:ktar, 'bu:gdaj.

Zdravnik: (Sestri) *V redu je, v redu.*

(Lojzu) *Ja kdo pa ste vi?*

Lojz: 'Ma:škut 'Lo:jz iz 'Ra:dovice. 'Bəl səm š'te:rdɛsɛt 'lɛ:t v 'Me:rike, pa je 'mɔ:j frɛ:nd je v'mərl. 'U:ndej so mu 'dɛ:ləte pro'du:kcijo.

Zdravnik: *Obdukcijo najbrž mislite.*

Lojz: Rɛstɛ'lɛ:siɛ so ga.

Zdravnik: *Ja, ja, obdukcijo, obdukcijo.*

Lojz: 'Ta:ko 'nɛ:kakɔvɔ. 'U:ndej on je 'i:məl 'pu:mpico, da mu je 'sərce te'ra:la i go'ni:la. A 'mu:je 'sərce i:sto 'pɛ:ša pa je on 'pu:mpico v opɔ'rɔ:ki 'me:ni za'pu:stl̩. 'U:ndej səm 'ja: to pɾ'nɛ:sl̩, da bi jo 'me:ni fs'ta:vəhi. 'E:vo.

Zdravnik: *Ampak, gospod Maškuta, mi nimamo rezervnih delov za tako pumpico.*

Lojz: Pa 'si:j je 'do:bra. 'Si:j jo je 'sa:mo š'tərnajst 'da:nof on 'ra:bəl.

Zdravnik: *Pa tukaj piše "Made in Taiwan". Mi dajemo garancijo samo na rezervne dele iz Evropske Unije. Bo treba kar novo kupit.*

Lojz: Pa 'ka:ko 'no:vo, če je š'tərnajst 'da:nof 'ra:bəla! 'Ni:č 've:č!

Zdravnik: *Novo, novo. Na novo se pa dve leti čaka.*

Lojz: D'va: 'fɛ:ta! Za d'va: 'fɛ:ta 'la:xko 'ja: i vm'rɛ:m! G'rɛ:m 'ja: 'ka:m k 'bu:l 'pa:metnim 'dɔ:ktarom.

Zdravnik: *Lojz, to dobo lahko mi tudi skrajšamo pa bo manj kot dve leti.*

Lojz: 'Ne:-boš š'te:ɫ! Z'bɔ:gɔm!

Zdravnik: *Zbogom, Lojze, zbogom.*

V 14. odlomku spremljamo prizor, ko se Lojz oblači pred prihodom Marjance (prej sta se namreč dogovorila, da bo Marjanca zvečer prišla obiskat Lojza).

14.

Zd'ra:vo Ma'ri:jo z'vɔ:ni, 'xə-'xə, i Mar'ja:nca pər'xa:ja. 'Mɔ:rɛm se oš'ta:lit. (Se oblači.). 'L̥u:kna 'je:, k'no:fa 'ni:! 'Mɔ:rɛm se 'i:šej napar'fu:mat. 'I:mam to v'rɛ:čko nafta'li:na. 'Sa:ko 'dɛ:nɛš po 'je:no 'mi:nuto pot 'pa:jzəxo i 'di:šiš 'ka:j po 'no:vim. Ni s'ra:jca 'ni:ma no'be:nix f'fɛ:kɔf. 'Mɔ:rɛm 'na:zej f 'kɔ:sen 'dɛ:t, da 'mo:lji pok're:pajo. 'Xə-xə, 'ɛ:n 'pɔ:t so 'ta:ko 'ta:məka po'za:bəfi v 'kɔ:sen 'dɛ:t, 'so: ji 'mo:lji g'ma:šni 'rɔ:bec 'po:žərfi. 'Pɔ:kɫe je 'fa:xko 'bəfa 'du:ma. 'Kəx! 'Səm šar'ma:ntno nadi'ša:vljen. 'A:ɫɛ, Mar'ja:nca, 'si:j 'ka:ka 'je:, da 'je:, 'si:j je 'lɛ:pa, ma'dɔ:na, i 'ta:ko ne'dɔ:žna izg'lɛ:da, 'ni: pok'va:rjena kaj 'u:ne t'ri:, 'a:ɫɛ, 'ni: je 'za:me 'se:glix, ne b'ri:ga n'jɔ: 'mɔ:ji 'dɔ:ɫari, 'ka:moli, da bi n'jɔ: moj g'ru:nt b'ri:gal, n'jɔ: 'sa:mo 'za:me s'kərbi. T'rɛ:ba se je bo 'ma:lo 'bu:l p'ri:mit. 'Ja: səm si v 'Me:rike 'vajk dopovɛ'da:val, 'kədej səm se za 'mi:zo f'sɛ:l: 'Lɔ:jzina, 'ni:č 'ma:sniga, 'Lɔ:jzina, 'ni:č s'la:tkiga, 'Lɔ:jzina, 'ba:be 'ni:majo 'ra:de f'la:ma o'ku:li tər'bu:xa. 'Po:glej me z'dɛ:j, 'si:j səm kaj 'fi:ləmski g'lu:mac, 'a:fi, n'jɔ: 'za:me s'kərbi i 'ni: pok'va:rjena kaj 'u:ne t'ri: gra'be:žlifke. 'Si:j səm 'lɛ:p kaj s'fi:ka i o'č'u:van, 'bɔ:gme. 'Ni: se 'bo:ži v 'Me:rike 'ni:kri na no'be:ni ist'ro:šɫ. Ma'dɔ:na, kaj səm 'dɔ:bre 'vu:lje!

---

15. odlomek predstavlja nadaljevanje 14.; medtem ko si Lojz poje, vstopi Marjanca, ki je prišla zaradi vprašanja mejnikov, vendar jo Lojz preseneti s pomembnim vprašanjem.

15.

(Lojz poje ... medtem vstopi Marjanca)

Marjanca: *Oo, Lojz, ja kako lep božanski glas imaš! Si se učil petja? {Lojz: 'Xəə} Saj poješ kot škrjanček! Kar žgoliš.*

Lojz: 'Ja: 'ga: pə 'nə:tax.

Marjanca: *Slišim, ja, slišim.*

Lojz: 'Xə-'xə-'xə.

Marjanca: *Veš, ker ene, ene se pa kot srake derejo.*

Lojz: 'A:x, xə ...

Marjanca (kašlja): *Ampak, khm, kakšen vonj imaš to? Nekakšen, khm, starinski, specifičen vonj, kajne.*

Lojz: 'I:mam 'i:šej, 'čo: 'te:be 'da:t za 'da:mux ...

Marjanca: *Dobro, da, dobro ...*

Lojz: 'A:le, se pa 'tə:čna, 'tə:čna kaj 'vu:ra. I ob'lə:kla si se, da 'mi: se ne nax'la:diš. 'O:oo, 'hi:po. 'Se:di, 'se:di.

Marjanca: *No, Lojz, kako bova zdej midva rešila to mejo. Veš, jez sem premišljevala, da bi bilo treba tale sporazum rešiti se, kar se da najbolj ugodno.*

Lojz: Sij 'to:!

Marjanca: *Ja ...*

Lojz: Z'na:š 'kaj!

Marjanca: *Kaj?*

Lojz: 'Ja: səm g'ru:ntaɫ o 'tə:m s'po:re. 'Ja: mam 'zə:mĺə 'də:st i p'rə:vič. 'Kaj mi 'čə: 'zə:mĺa i g'ru:nt i 'xi:ša, 'a:ko 'ni: 'ga:zdarice f 'xi:še p'ra:ve. Z'dej 'čo: ti 'ja: v 'ə:bras po'və:dat ...

Marjanca: *Kaj ...*

Lojz: 'Ti: sɛ 'me:ni v 'o:ko 'pa:la 'va:lɛj p'ɾvi 'pu:t, 'kɔdaj si se 'du:l 'be:čala i rɛstɛ'gɛ:vala v 'Da:nix. 'A:lɛ, da te 'ne:-bɛ 'ja: 'kɔ:t zdej po 'ka:kɛ 'vɛ:čɛrjɛ 'vo:zɔl i se t'ro:šɔl, 'ja: čo 'te:be v 'o:bras fp'ra:šat ...

Marjanca: *Kaj ...*

Lojz: ... 'be:-le se 'ti: v'da:la 'za:me? (Marjanca zajame zrak od presenečenja) Ne 'zɛ:vaj kaj 'ki:lav 'ku:s! 'Nɛ:go, 'a:ko se be v'da:la, 'ne:-boš se 'du:l 'go:la 'go:lcatɑ rɛstɛ'gɛ:vala i 'bɛ:čala, da te 'bo:jo 'u:ni, 'kaj 'xɔ:dijo 'kɔ:sit g'lɛ:dalɛ. 'To: je g'rɛ:x! 'O:ni to 'ra:di g'lɛ:dajo, a 'tɛ:be be 'to: z'na:lɔ i za'pa:sat. 'Ta:ko!

Marjanca: *Lojz! Lojz! A jez to prav slišim?*

Lojz: P'ra:f, p'ra:f.

Marjanca: *Ijo, veš, jez sem se vate zaljubila že na prvi pogled! Takoj, ko si prišel. In, ko te pa sedaj tako gledam, si te pa že kar zdej malo poželim.*

Lojz: 'No:, 'no 'no:!' 'Ka:m 'čɛ:š s 'ku:lix 'na:-peč! 'Gɔ:sput so 'va:jk 're:kli: p're:t pɔ'rɔ:kɔ, 'to: je sm'ɾtni g'rɛ:x! 'Ma:lɔ se v'mi:ri i ne 'bɔz'laj 'o:dmax! 'Tɛ: se f'se:di!

Marjanca: *Pomiri se, pomiri. Sej nisem tko mislila.*

Lojz: 'Ne:, 'ki: ..

Marjanca: *Veš, jest, jez bi se samo malo crkljala, ker, tudi jaz se čuvam za prvo poročno noč. Potem pa na moč. Kaj praviš?*

Lojz: 'Xɔ-'xɔ-'xɔ ... Na 'mu:č. 'Ta:ko sɛm 'i:skɑl. 'Ta:ko sɛm 'i:skɑl.

Marjanca: *No, vidiš!*

Lojz: P're:šl̩ 'sɛm 'cɛ:li s'vɛ:t i 'Mɛ:riko z'ra:vɔn i 'ta:ko 'pa:metne i razg'lɛ:dne i 'po:štene i 'po:glej, p'ri:deš 'da:mux z aerop'lɑ:nɔm i 'du:ma jo 'na:jdeš. Pa 'do:bro, da sɛm 'da:mux 'pɔršl̩.

Marjanca: *No, vidiš! Veš, kaj, Lojzek, srček. Am ... Poroka bi bila pa lahko v maju, kaj praviš?*

Lojz: 'Ma:j ... 'U:ndej 'bo:jo 'ga:jtrɔže c'vɔlɛ, 'ne:-bo t'rɛ:ba 'rɔ:ž 'ku:pit!

Marjanca: *Ja, ampak ... Glej, pustiva zdej rože. (Prime Lojza za roko)*

Lojz: 'Dɔ:nt 'ta:č mi!

Marjanca: *Ah, dej no! Veš, sem preišljevala, da bi za ta čas do poroke lahko kakšno oporoko napisal. Sej potem jo lahko v smeti vržeš. Veš, poglej, jez ljubim samo tebe. Meni ni niti do denarja, do grunta mi je še manj. Jez sem samo mislila, da bi tudi po tej strani zadihala kot eno pa začela skupaj gospodarit, kaj praviš?*

Lojz: 'Bɔ:gme, 'pa:mɛtna si ti 'žɛ:nška. Kaj več do 'ma:ja v'na:jprej g'ru:ntaš i raz'mi:šlaš.

Marjanca: *Ja ...*

Lojz: 'I:maš ti p'ra:f. 'Me:ne 'nɛ:kaj 'sɛrce zaft'ka:va, da se 'ne:-bi 'me:ni 'ka:j t're:fɔlo, 'čo 'ja: do 'ma:ja s'pi:sat opɔ'rɔ:ko, da se bo z'na:lo, 'či:ji bo 'ka:j, kaj se mi 'nɛ:kaj t're:fi. 'A:le 'po:kléj g're: v 'ga:rbiž. 'Ga:rbiž. 'Za:kej 'gu:r 'ma:m 'ja: v 'Mɛ:rike ž'la:xto 'i:šej, b'ra:tovo 'di:co. 'O:ni 'ma:jo 'gu:r kom'pu:tor. 'U:ndaj, da se 'me:ni kaj t're:fi, 'o:ni f kom'pu:tore f'se: pre'be:rejo, 'ki: je g'ru:nt, 'ki: je d'na:r, 'ku:líko d'na:ra. To f'se: na kom'pu:tore 'vi:dijo.

Marjanca: *Oh. To je računalnik.*

Lojz: 'No:, kom'pu:tor.

Marjanca: *Ne, ne, ne, ne. Ra-ču-nal-nik.*

Lojz: 'Ni:kar go'vo:rit! Kaj si 'ti: 'bɛla v s'vɛ:tɛ! Kom'pu:tor je!

Marjanca: *Dobro, dobro, dobro, pomiri se, pomiri se. Veš kaj, jez bom zdej šla, ti pa lepo premisli o vsem, prespi pa name misli, prav?*

Lojz: 'Xə-'xə. 'To: mi bo 'je:dina b'ri:ga.

Marjanca: *No, prav. Lahko noč.*

Lojz: Z'bɔ:gɔm.

Lojz v spletu okoliščin premine in sledi zapuščinska razprava. Zadnji odlomek predstavlja konec filma. ko Pepa, Bara in Mara sedijo pred sodiščem po zapuščinski razpravi na klopci, jedo sladoled in se pogovarjajo. Naenkrat zazvoni telefon ...

16.

Pepa: Xa'lo:, kaj si 'ti:? 'E:, tɛ sɔm 'ja:. ... 'A:? ... 'A:.. 'Ni:č me ne 'mɔ:tiš. 'Tɛ: sɔm f Čɽ'no:mli, 'i:mam 'je:niga 'po:sla. 'Kɔdaj? 'Je:... da za s'ku:s? (odvrže sladoled). 'Do:bro.

Mara: 'Za:kej ga (sladoled, op. R. B.) je 'xi:tla?

Bara: 'Mo:rbit jo 'bo:de. (se nasmehne)

Pepa: 'Xa:a, 'ne:-bo. Iz 'mu:jix 'zo:bi 'ne:-bo i'zəšlo. (Konec pogovora).

Pepa, Mari in Bari: 'Žɛ:nske, s'pɛ:k je 'nɛ:kej 'no:viga.

Mara: 'Ka:j? A 'da:j ta'ko:j po'vɛ:daj, 'me:ni se 'žu:ri, 'mo:ram zb'rɔ:zgo šk'ro:pit.

Pepa: 'Bɔ: te po'ča:kala b'rɔ:zga, 'Ma:ra, 'bɔ:. F'ra:nja K'la:vzarɔf se je 'vɔrnɪ iz Argen'ti:ne.

(Bara in Mara presenečeno vdihneta)

Mara: 'Ka:j ti 'mi:sliš! K'la:vzarɔf g'ru:nt ...

Bara: ... i argen'ti:nski 'dɔ:ári!

Mara: 'O:x!

Pepa: 'Ma:škut nas je izma'ga:rɫ 'tɛ: 'gɔ:r, 'a:lɛ, K'la:vzar nam 'ne:-bo f'tɛ:kɫ. 'Xə-'xə.

Mara: 'Ne:-bo.

Pepa: 'Xə-'xə-'xə!

7 SKLEP

V magistrskem delu smo predstavili govor Radovice, kraja v deželi belih brez. Govor Radovice spada v severnobelokranjsko narečje.

Pri zbiranju gradiva za analizo govora smo se odločili za film *Vrnitev Lojza Maškute iz Amerike*, ki so ga, sprva v obliki gledališke predstave, ustvarili člani gledališke skupine iz Radovice. Iz filma smo izbrali in v slovenski nacionalni transkripciji zapisali nekatere odlomke, govorjene v radovskem narečnem govoru. Zapisana besedila smo nato uredili in analizirali.

Radovski govor je, kot velja tudi za severnobelokranjske govore na splošno, v osnovi dolenjščina, vendar ne pozna tonemskih nasprotij. Ugotovili smo, da samoglasniški sistem sovпада s tistim, ki ga je leta 1958 opisal Tine Logar (1996). V primerjavi z naborom primerov za dolge naglašene samoglasnike je besed s kratkimi naglašeni samoglasniki veliko manj. Kot je poudaril Logar (1996: 83), je več kračin moč opaziti v južnobelokranjskem narečju, kar naj bi bila srbsko-hrvaška poteza. Kar se tiče soglasnikov, smo ugotovili, da sta v radovskem govoru ohranjena palatalna *í* in *ń*, pa tudi velarni *ł*, pri čemer se *í* in *ł* pojavljata tudi na mestih, kjer etimološko nista upravičena, namesto *ł* pa se govori tudi *l*. Poleg tega so radovskem govoru prisotni protetični soglasniki: *g^lma:šni* (mašni), *'ga:li* (ali), *'je:den* oz. do *'je:niga* (eden oz. do enega), *'vu:ši* (ušesa), *'vu:ra* (ura), v nekaterih primerih pa lahko opazujemo onemitev začetnih soglasnikov: *'du:* (kdo), *'zel* (vzel), *'se:glix* (vsegljih oz. vseeno).

Govor ne pozna dvojine, rabi se množina. Mestnik množine je prevzel funkcijo orodnika (pred *dě'se:tix* *'le:tix*). Pri stopnjevanju se v primerniku oblika pridevnika podaljšuje ne s *-ši*, ampak z *-lí* (-lji), ali *-ji*: *naj'bu:la* 'najboljša', *'da:li* 'daljši', *'me:kli* 'mehkejši', *'ši:rji* 'širši'. Beseda »dan« se sklanja podobno kot srbski ali hrvaški »dan« – *'da:n*, *'da:na*, *'da:nof* itd. Samostalniki srednjega spola se sklanjajo kot samostalniki moškega spola: *d'va:* *'le:ta*, *d'va:* *'me:sta* itd.

Še ena od posebnosti, po kateri se radovski govor razlikuje od knjižnega jezika, je tvorba vprašalnih povedi z »je-li« (ali je), »se-li« (ali si), »be-li« (ali bi) itd. in primerjalnih povedi, primerja se namreč z besedo »kaj« namesto knjižne »kot«. Sicer večjih posebnosti oziroma odstopanj na skladijski ravni nismo zasledili.

Radovski govor je v osnovi slovenski govor, vendar ker naselje leži tik ob meji s Hrvaško, ni presenetljivo, da vsebuje nekatere prvine, značilne za hrvaški jezik (npr. »ja« namesto »jaz«, »znam« namesto »vem« idr.). Poleg tega je tudi za radovski govor, kot tudi sicer za slovenske narečne govore, značilna prisotnost številnih germanizmov v govoru (cajt, grunt, knof itd.).

8 SEZNAM NEKATERIH UPORABLJENIH TRANSKRIPCIJSKIH ZNAKOV⁸

è – zelo ozek in napet sredinski sprednji samoglasnik med i in e

ɛ - ozki sredinski sprednji samoglasnik

e – široki sredinski sprednji samoglasnik

ɔ - ozki sredinski zadnji samoglasnik

o - široki sredinski zadnji samoglasnik

ə - nevtralni (sredinski srednji) samoglasnik oz. polglasnik

l̥ – palatalni (mehki)/palatalizirani (mehčani) l oz. »mehki l«

ɫ – velarni (zadnjenebni) l oz. »trdi l«

l̄ – palatalni (mehki)/palatalizirani (mehčani) n

ɫ̥ – krožec spodaj pomeni zlogotvornost zvočnika

---

⁸ Vir: Tine Logar *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 1996.

9 VIRI IN LITERATURA

Kure, Bogomila. *Zgodbe ne moreš iz žakla zvrnit: folklorne pripovedi iz Bele krajine*. Ljubljana: Kmečki glas, 2004.

Logar, Tine. *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 1996.

Sever, Bela in Ternar, Jože (ur.). *Dolenjska, Bela krajina A–Ž. Priručnik za popotnika in poslovnega človeka*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1995.

Smole, Vera. *Narečne skupine – pregled. Del vsebine za predmet ZSD II*. Ljubljana, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za slovenistiko, Katedra za zgodovino slovenskega jezika in dialektologijo, 2004.

Ramovš, Fran. *Historična gramatika slovenskega jezika. VII, Dialekti*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna, 1935.

Zbirka germanizmov v belokranjskem narečju. (Zbrale članice študijskega krožka Germanizmi v belokranjskem narečju; avtorici spremnega besedila Nada Babič Ivaniš, Petra Vrščaj). Črnomelj: Zavod za izobraževanje in kulturo, 2013.

SPLETNI VIRI

Fonološki opisi slovenskih govorov. http://ola.zrc-sazu.si/OLA-VSE/FO_1981_027--218_SLV.pdf (Dost. 22. 8. 2017).

Geografske značilnosti Bele krajine. <http://www.crnobelj.si/item/2769-geografske-znacilnosti> (Dost. 22. 8. 2017).

Občina Metlika. <http://www.metlika.si> (Dost. 22. 8. 2017).

Pravilnik o Ganglovih priznanjih in plaketah v Občini Metlika. Uradni list RS, št. 47/2009. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2009-01-2367/pravilnik-o-ganglovih-priznanjih-in-plaketah-v-obcini-metlika> (Dost. 22. 8. 2017).

Slovar slovenskega knjižnega jezika. <http://www.fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika/> (Dost. 22. 8. 2017).

Snoj, Marko. Slovenski etimološki slovar. <http://www.fran.si/193/marko-snoj-slovenski-etimoloski-slovar/> (Dost. 22. 8. 2017).

Jamski medved. Razstava jamski medved. <http://bistrabuca.si/jamski-medved/> (Dost. 22. 8. 2017).

Bela krajina slovenska zelena destinacija. <http://www.ric-belakrajina.si/sl/zelena-shema> (Dost. 22. 8. 2017).

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 20. 9. 2017

Radha Bačurina